

Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir

ROMAN İSTİHDAM VE MESLEKİ DANIŞMANLIK AğI PROJESİ

Roman İstihdamında Bölgesel Sorunlar Eylem Planı

ROMANLAR FEDERASYONU

2017, KOCAELİ

İNSAN KAYNAKLARININ
GELİŞTİRİLMESİ
PROGRAM OTORİTESİ

ÇSGB

T.C. ÇALIŞMA VE
SOSYAL GÜVENLİK
BAKANLIğI

Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir

Bu araştırma raporu çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı-Avrupa Birliği ve Mali Yardımlar Dairesi Başkanlığı tarafından yrtlen Dezavantajlı Kişilerin Sosyal Entegrasyonu ile İstihdam Edilebilirliklerinin Geliştirilmesi Hibe Programı erevesinde Romanlar Federasyonu tarafından uygulanan TRH4.1.ISEDP/P-03/1932 referans numaralı “Roman İstihdam ve Mesleki Danışmanlık Ağı” projesi kapsamında hazırlanmıştır.

Bu araştırmanın içeriğinden Romanlar Federasyonu sorumludur. Bu içeriğin herhangi bir şekilde Avrupa Birliğinin ya da Türkiye Cumhuriyeti'nin görüş ya da tutumunu yansıtıtığı mtala edilemez.

Bu alışma Progem Eğitim Danışmanlık Ltd. şti. tarafından Romanlar Federasyonu adına “Roman İstihdam ve Mesleki Danışmanlık Ağı” projesi kapsamında hazırlanmıştır. ©2017

Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir

ARAŞTIRMA EKİBİ

Meliha HACİBEBEKOĞLU

1981 yılında Kayseri’de doğmuştur. 2004 yılında Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü’nden mezun olmuştur. Üniversite yıllarından itibaren Avrupa Birliği hibe programları kapsamındaki projelerin yürütülmesinde koordinatör ve uzman gibi çeşitli pozisyonlarda görev almıştır. Özellikle bölgesel kalkınma konusunda saha araştırmaları yürütmüştür. Kadın Girişimciler ve Yöneticiler Derneği ile Ekonomik ve Sosyal Gelişim Derneği’nin kurucu üyeleri arasında yer almakta olup halen Ekonomik ve Sosyal Gelişim Derneği’nin yönetim kurulu üyeliğini yürütmektedir. 2007 yılından bu yana Progem Danışmanlık’ta yönetici olarak görev yapmakta olup Türkiye genelindeki birçok kurum, kuruluş ve firmaya hibe danışmanlığı hizmeti vermekte ve çeşitli araştırma çalışmalarında uzman olarak görev almaktadır. İyİ derecede İngilizce ve temel düzeyde Almanca bilmektedir.

Gülşah OĞUZ YİĐİTBAŐI

1981 yılında Konya’da doğmuştur. Lisans eğitimi 2003 yılında Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyoloji Bölümü’nden mezun olarak tamamlamıştır. 2003-2006 yılları arasında Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü Ekonomik ve Sosyal Demografi Anabilim Dalında yüksek lisans eğitimi almıştır. Lisans ve yüksek lisans eğitimi sürecinde Türkiye genelinde yürütölen çeşitli projelerde Anketör, Veri Giriş Sorumlusu, Veri Giriş Denetmeni, Proje Asistanı, Saha Ekibi Sorumlusu, Koordinatörlük, Raporlama Sorumlusu vb. görevlerde rol almıştır. 2006 yılından bu yana hibe danışmanlığı ve araştırma çalışmalarını sektöründe görev yapmaktadır. 2008 yılından bu yana ise Progem Danışmanlık’ta Proje ve Araştırma Birimi Koordinatörü olarak çalışmaktadır. 2009 yılından kurulan Ekonomik ve Sosyal Gelişim Derneği’nin kurucu üyeleri arasında bulunmakta olup aynı zamanda dernek Genel Sekreterliği görevini yürütmektedir. İyİ derecede İngilizce bilmektedir.

Mehtap TEKER

1978 yılında Ankara’da doğmuştur. 2012 yılında Anadolu Üniversitesi Sosyoloji Bölümünden mezun olmuştur. MS Ofis programlarını iyİ derecede kullanan TEKER, İngilizce yabancı dil bilgisine sahiptir. 1998 yılından beri aktif iş hayatında olup çeşitli firmalarda birim yöneticiliği görevlerinde bulunmuştur. 2013 yılından itibaren Türkiye genelindeki özel sektör, sivil toplum kuruluşu ve kamu kurumlarının ihtiyaçlarına yönelik eğitim, araştırma ve danışmanlık hizmetleri sağlayan Progem Danışmanlık’ta Araştırma Sorumlusu olarak çalışmaktadır. İyİ derecede İngilizce bilmektedir.

İNSAN KAYNAKLARININ
GELİŞTİRİLMESİ
PROGRAM OTORİTESİ

T.C. ÇALIŞMA VE
SOSYAL GÜVENLİK
BAKANLIğI

Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir

ÖNSÖZ

Romanlar Federasyonu olarak Avrupa Birliğinin mali desteğiyle ve çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı-Avrupa Birliği ve Mali Yardımlar Dairesi Başkanlığı tarafından yrtlen Dezavantajlı Kişilerin Sosyal Entegrasyonu ile İstihdam Edilebilirliklerinin Geliştirilmesi Hibe Programı çerçevesinde yürüttüğümüz Roman İstihdam ve Mesleki Danışmanlık Ağı projesi ile bölgemizde yaşayan Romanların istihdam edilebilirliklerinin artırılmasını hedeflemekteyiz.

Proje ile bölgemizde yaşayan Roman vatandaşlarımızıya yönelik mesleki eğitim verilecek, Roman STK'larının kurumsal kapasitelerinin geliştirilmesi için eğitimler düzenlenecek ve Roman gençlerine yönelik kültür sanat çalışmaları yürütülecektir. Roman vatandaşlarımızın istihdam edilebilirliklerine yönelik bu çalışmaların diğer ayağını ise araştırma çalışmaları oluşturacaktır. Araştırma alışmaları faaliyeti kapsamında hazırlanan bu eylem planı ile bölgemizdeki Roman vatandaşlarımızın istihdam durumları ve istihdam edilme noktasında yaşadıkları sorunlar tespit edilecektir.

Mevcut durumun ve sorunların tespit edilebilmesi amacıyla öncelikli olarak geniş bir literatür taraması yapılarak Romanların mevcut istihdam durumları Dünya ve Türkiye özelinde incelenmiştir. Literatür taramasının ardından bölgemizdeki kamu kurumları, yerel yönetimler ve çeşitli STK'lar ile paydaş görüşmeleri gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmelerde paydaşların bölgemizdeki Romanlara yönelik görüşleri alınarak istihdam edilme noktasında Romanların yaşadığı sorunlarla ilgili görüşleri alınmıştır. Paydaş görüşmeleri Romanların yaşadığı istihdam sorunlarının tespit edilmesi açısından önemli bir faaliyet olmuştur. Buna ek olarak paydaşlar Romanların istihdam edilebilirliklerinin artırılması için yapılması gereken çalışmalarla ilgili önerilerde bulunarak eylem planının hazırlanma sürecine destek olmuştur. Son olarak bölgedeki paydaşlarla Romanların İşgücü Piyasasına Katılım Sorunları ve çözüm nerileri konulu alıştay düzenlenmiştir. Yerel ve kamu kurumu temsilcilerinin katılım gösterdiği çalıştayda bölgedeki Roman vatandaşlarımızın yaşadığı istihdam sorunları tartışılarak çözüm nerileri sunulmuştur.

Literatür taraması, paydaş görüşmeleri ve alıştay olmak üzere 3 farklı metotla yrtlen araştırma çalışmaları sonucunda bu eylem raporu hazırlanarak bölgemizdeki Roman vatandaşlarımızın istihdam edilebilirliğinin artırılmasına yönelik stratejiler belirlenmiştir. Eylem planı ile ortaya koyulan stratejilerin kamu kurumları ve yerel yönetimlerin desteğiyle hayata geçirilmesini ve bu eylem planının bölgemizde Roman vatandaşlarımızın istihdam edilme oranlarına katkı sağlamasını hedeflemekteyiz.

Bu çalışmaya destek olan çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı-Avrupa Birliği ve Mali Yardımlar Dairesi Başkanlığına ve araştırma safhasında bizlere destek olan Progem Danışmanlık firmasına teşekkürlerimizi sunarız.

Ahmet ÇOKYAŐAR

Romanlar Federasyonu Başkanı

İNSAN KAYNAKLARININ
GELİŞTİRİLMESİ
PROGRAM OTORİTESİ

T.C. ÇALIŞMA VE
SOSYAL GÜVENLİK
BAKANLIğI

Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir

YÖNETİCİ ÖZETİ

Ülkemizde yaşayan Roman vatandaşlar yüzyıllardır Anadolu'da ve Trakya'da Türkiye'nin kültürel yapısına katkıda bulunan geleneklerini ve değerleri oluşturarak ve benimseyerek bu toprakların kadim sakinlerinden olmuşlardır. Ancak Türkiye'nin ve Avrupa'nın farklı yerlerinde yaşayan Romanlar farklı kültürlere ve yaşam tarzlarına sahip olsalar da genellikle en kötü koşullara sahip bölgelerde ve kentlerin en yoksul kesimlerinde yaşamaktadırlar. Bu nedenle özellikle 1990'lı yıllardan itibaren Roman vatandaşların durumlarını iyileştirmeye yönelik Avrupa'da ve Türkiye'de çeşitli adımlar atılmıştır. Bu kapsamda Avrupa'da Roman sivil toplumu örgütlenmeye başlamış, Avrupa Roman Hakları merkezi kurulmuş ve 2005-2015 yıllarını kapsayan Roman On Yılı' inisiyatifi başlatılmıştır. 2009 yılında Romanlara Yönelik Sosyal İçerme İçin Avrupa Platformu (European Platform for Roma Inclusion) kurulmuş ve Romanlara yönelik sosyal içerme için temel ilkeler belirlenmiştir. Bunların yanı sıra Romanlara yönelik içerme stratejilerine ilişkin Avrupa Birliği tarafından birçok tavsiye kararı ve tebliğ yayınlanmıştır.

Türkiye'de de 2000'li yıllarda Roman vatandaşlar insan hakları konusunda artan bilinç ve gitgide artan toplumsal diyalogun olumlu etkileriyle sivil toplum olarak örgütlenerek kendi toplumlarının haklarını savunmaya ve refahını artırmaya katkı sağlayacak çalışmalar yapmaya başlamışlardır. Ülkemizde Roman vatandaşların sorunlarının ilk defa resmi düzeyde ifade edilmesi 2009 yılında gerçekleştirilen Roman Çalıştayı ile mümkün olmuştur. Roman vatandaşlarımızın sorunları o tarihten itibaren ilgili kurumlarca ele alınarak özellikle eğitim, sağlık, istihdam, ayrımcılıkla mücadele, yoksullukla mücadele gibi konularda çalışmalar yürütülmesi için çalışmalar başlatılmıştır.

Romanlar Federasyonu tarafından yürütülen ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı-Avrupa Birliği ve Mali Yardımlar Dairesi Başkanlığının desteklediği ROMDA projesinin ile dezavantajlı gruplar arasında yer alan Romanların istihdam edilebilirliklerinin artırılması hedeflenmektedir. Bu projenin bir parçası olan Roman İstihdamında Bölgesel Sorunlar Eylem Planı ile Kocaeli'nde yaşayan Romanların istihdam sorunlarına ilişkin çözüm önerileri geliştirilmesi hedeflenmiştir. Eylem planında bölgedeki Romanların mevcut sorunları ışığında yıllardır süregelen istihdam sorunlarına değinilerek paydaş görüşmeleri ve çalıştaydan elde edilen sonuçlar derlenmiş ve Romanların istihdam oranının artırılabilmesi için geliştirilmesi önerilen stratejiler sıralanmıştır.

Dezavantajlı Kişilerin Sosyal Entegrasyonu ile İstihdam Edilebilirliklerinin Geliştirilmesi Programı kapsamında finansal destek sağlayarak projenin hayata geçirilmesine öncülük eden Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı-Avrupa Birliği ve Mali Yardımlar Dairesi Başkanlığına, çalışmanın her noktasında ekibimize yardımcı olan Romanlar Federasyonu yöneticilerine ve üyelerine, paydaş görüşmeleri ve çalıştaya katılarak çalışmaya destek veren ildeki tüm Roman vatandaşlarımıza ve yerel yöneticilere teşekkür ederiz.

Meliha HACİBEBEKOĞLU

Progem Eğitim Danışmanlık Ltd. Şti.

Genel Müdür

İNSAN KAYNAKLARININ
GELİŞTİRİLMESİ
PROGRAM OTORİTESİ

T.C. ÇALIŞMA VE
SOSYAL GÜVENLİK
BAKANLIğI

Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir

İçindekiler Tablosu

ARAŞTIRMA EKİBİ	3
ÖNSÖZ.....	4
YÖNETİCİ ÖZETİ	5
ARAŞTIRMANIN AMACI VE KAPSAMI	8
ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	9
Veri Toplama Yöntemleri	9
1. ÇEŞİTLİ ROMAN TANIMLARI VE ROMANLARIN KÖKENLERİ ÜZERİNE	10
1.1 Tarihsel Ve Sosyolojik Açıdan Romanlar	10
2. TÜRKİYE'DEKİ ROMANLAR	13
2.1 Tarihsel Olarak Türkiye Romanları	13
2.2 Günümüzde Türkiye'deki Romanlar.....	13
3. İŞGÜCÜ PİYASALARI VE ROMANLARIN İŞ GÜCÜNE KATILIMLARI	14
3.1 İşgücü Piyasalarının Enformelleşmesi	15
3.2 Etnik İşgücünün Enformel İşgücü Piyasalarına Katılım Süreçleri.....	16
3.3 Roman İşgücünün Enformel İşgücü Piyasasına Katılımını Etkileyen Faktörler	17
3.4 Roman Toplumunda İş/Çalışma Algısı ve Emek Piyasasındaki Konumu	18
4. TARİHSEL GÖRÜNÜM VE ROMAN EKONOMİSİ	20
4.1 Roman Toplumunun İş ve Meslek Dağılımı.....	21
4.2 İstihdam	23
4.3 İşgücüne Katılım ve Çalışma Hakkı	25
4.4 Romanların ekonomiden dışlanması.....	25
5. KOCAELİ'NDE YAŞAYAN ROMANLAR	27
5.1 Kocaeli'nde İstihdam Olanakları	28
5.2 Kocaeli'nde Kentsel Yoksulluk.....	28
5.3 Kocaeli'nde Yoksulluğun Nedenleri.....	29

İNSAN KAYNAKLARININ
GELİŞTİRİLMESİ
PROGRAM OTORİTESİ

T.C. ÇALIŞMA VE
SOSYAL GÜVENLİK
BAKANLIğI

Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir

5.4 Kocaeli'ndeki Romanların ve Akraba Grupların Genel Görünümü	31
6. PAYDAŞ GÖRÜŞMELERİ ANALİZİ	33
6.1 Paydaş Görüşleri	34
6.2 Sonuç	38
7. KOCAELİ'NDE ROMANLARIN İŞGÜCÜ PİYASASINA KATILIM SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ ÇALIŞTAYI	39
7.2 Çalıştay Sonuç Raporu	41
7.2.1 Eğitim Sorunları ve Politikaları	41
7.2.2 İş, Meslek ve İstihdam Olanakları	41
8. GZFT ANALİZİ	42
8.1 Güçlü Yanlar	42
8.2 Zayıf Yanlar	42
8.3 Fırsatlar	43
8.4 Tehditler	43
9. BÖLGEDEKİ ROMANLARIN İSTİHDAM EDİLEBİLİRLİKLERİNİ ARTIRMAK İÇİN ÖNERİLEN STRATEJİLER	44
10.1 Eğitim	45
10.2 İstihdam	46
10.3 Sonuç	47
KAYNAKÇA	49
EKLER	51
Paydaş Ziyareti Soruları	51

İNSAN KAYNAKLARININ
GELİŞTİRİLMESİ
PROGRAM OTORİTESİ

ÇSGB
T.C. ÇALIŞMA VE
SOSYAL GÜVENLİK
BAKANLIğI

Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir

ARAŞTIRMANIN AMACI VE KAPSAMI

Türkiye’de bulunan Roman gruplarının çeşitliliği Rom, Dom ve Lom gruplarından kaynaklanmaktadır. Romanların büyük kısmı Batı Anadolu ve Trakya’da yaşarken Dom grubu genel olarak Güney Doğu Anadolu’da, Lom grubu ise Türkiye’nin doğusunda yaşamaktadır. Roman nüfusuyla ilgili kesin veriler bulunmamakla birlikte Türkiye’de yarım milyon ila 5 milyon civarında Roman yaşadığı tahmin edilmektedir. Türkiye’de yaşayan Romanların büyük bir kısmı birbirleri ile iç içe geçmiştir ve kısır döngü etkisi yaratan sosyal dışlanma ve aşırı yoksulluk konularından etkilenmektedir.

Türkiye’deki pek çok Roman standartların altında özelliklere sahip yerlerde yaşamaktadır. Sağlıksız çevre koşulları, mülkiyet güvencesinin olmaması ve istihdam oranlarının düşük olması bu çalışmada belirlenen ana problemlerdir.

Türkiye’deki Romanların eğitim durumu da önemli sorunlardan birini teşkil etmektedir. Okul devamsızlığı ile başarı oranlarının düşük olması ve okuldan küçük yaşta ayrılmalar eğitim sorununun temelini oluşturmaktadır. Türkiye’de Roman çocuklar için ayrı okul uygulaması bulunmamasına rağmen bu çocuklar öğrenim gördüğü okullarda okul mevcudunun büyük bir kısmını oluşturmaktadır.

Romanların genel olarak düzenli bir işe veya sosyal sigortaya erişimleri bulunmamaktadır. Bu dışlanmanın sebepleri arasında düşük eğitim seviyesi, iş için pazarda gerek duyulan becerilere sahip olunmaması, geleneksel iş alanlarının azalması ile birlikte önyargı ve ayrımcılık bulunmaktadır. Romanlar kayıt dışı ekonomi içerisinde çok çeşitli işlerde ve genellikle de geçici işlerde çalışmaktadır. Roman nüfusunun yaşam olanakları diğer bireylere nazaran düşüktür ve bu husus standartların altındaki barınakların durumundan kaynaklanmaktadır. Buna ek olarak sağlık hizmetleri gibi hizmetlere erişim Romanlar için kişisel kimlik kartlarının olmaması nedeni ile sınırlı olmakla beraber bu problemin gerçek boyutu bilinmemektedir.

Romanlar Türk toplumu içinde önyargıdan mağdur olmakta, bu durum kiralık ev, eğitim gibi konularda ayrımcılık ve dışlanma ile karşı karşıya kalmalarına yol açmaktadır. Bu dışlanmanın ve ayrımcılığın doğal sonucu olarak Romanlar istihdam edilme noktasında da sorunlar yaşamaktadır. Araştırma kapsamında bu tür politikalardan ve Romanların kendi kültürel yapı ve geleneklerinden kaynaklanan istihdam sorununa yönelik bir eylem planı hazırlanmıştır.

Buradan hareketle Kocaeli’nde Romanların mevcut istihdam durumunu inceleyen, Romanların istihdam oranlarının artırılmasına yönelik bilgiler içeren Roman İstihdamında Bölgesel Sorunlar Eylem Planı oluşturulmuştur. İlgili çalışma kapsamında literatür taramasının yanı sıra Kocaeli’ndeki paydaşlarla Romanların mevcut istihdam durumu ve istihdam sorunlarını belirlemek amacıyla paydaş görüşmeleri yapılmıştır. Kocaeli’nde faaliyet gösteren yerel yönetim, kamu kuruluşları ve ilgili STK’ları birebir ziyaretlerle gerçekleştirilen bu çalışma sonucunda ildeki Romanların istihdam sorunlarıyla ve kurumların talepleriyle ilgili bilgiler elde edilmiştir. Gerçekleştirilen çalıştay ile Romanların mevcut istihdam sorunları tartışılarak konuyla ilgili stratejiler

İNSAN KAYNAKLARININ
GELİŞTİRİLMESİ
PROGRAM OTORİTESİ

CSGB
T.C. ÇALIŞMA VE
SOSYAL GÜVENLİK
BAKANLIğI

Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir

belirlenmiştir. Literatür taraması, paydaş ziyaretleri ve çalıştay ile elde edilen veriler neticesinde Kocaeli’nde Romanların istihdamına yönelik eylem planı hazırlanmıştır.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu çalışma Progem Eğitim Danışmanlık Ltd. Şti. koordinasyonunda, Romanlar Federasyonu işbirliği ile gerçekleştirilmiştir. Faaliyet sonuç raporunun hazırlanması üç ana başlık altında toplanmıştır.

Veri Toplama Yöntemleri

İnternet ortamında geniş çaplı kaynak taraması yapılmıştır. Ayrıca, bölgesel gelişme politikaları ve uygulamaları konularında yapılan teorik yayınlardan ve sivil toplum örgütlerinin araştırma dokümanlarından yararlanılmıştır. Diğer yandan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, TÜİK ve Roman Derneklerinin şimdiye dek gerçekleştirilen ilgili tüm yayın, veri ve istatistiklerine başvurulmuştur. Literatür taraması doğrultusunda Kocaeli’ndeki kamu kurumları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve ilgili STK’lar ile birebir görüşülmek suretiyle paydaş ziyaretleri düzenlenmiştir. Ayrıca bölgede faaliyet gösteren çeşitli kurum ve kuruluş temsilcilerinin ve sivil toplum örgütü temsilcilerinin katılımı ile çalıştay düzenlenmiştir.

İNSAN KAYNAKLARININ
GELİŞTİRİLMESİ
PROGRAM OTORİTESİ

T.C. ÇALIŞMA VE
SOSYAL GÜVENLİK
BAKANLIğI

Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir

1. ÇEŞİTLİ ROMAN TANIMLARI VE ROMANLARIN KÖKENLERİ ÜZERİNE

Türkçe’de Çingene ya da Roman olarak bilinen bu topluluğa Rumca’da Gyphos, İtalyanca’da Zingari, İspanyolca’da Gitano, İngilizce’de Gypsy, Romence’de Tigani, Fransızca’da Tzigane, Almanca’da Zigeuner denilmektedir. Romanlar ise kendilerini Rom yani insan olarak adlandırmaktadır. Romanlar Avrupa’daki diğer azınlıklardan farklı olarak, tarihsel bir ülkeye sahip değildirler ve Orta Asya ve Avrupa’nın neredeyse bütün ülkelerinde yaşamışlardır. Romanların kökenleri konusundaki tartışmalar hala devam etmekle birlikte 19. yüzyılın başlarında halkbilimciler, tarihçiler ve dilbilimciler bu konuya eğilmişlerdir. Hint dili ile Romanların konuştuğları dil (Romani) arasındaki benzerliklerin keşfedilmesiyle günümüzde büyük ölçüde kabul gören teze göre romanların kökeni Hindistan’a dayanmaktadır.

1.1 Tarihsel Ve Sosyolojik Açıdan Romanlar

18. yüzyılda Orta ve Doğu Avrupa’da ulus düşüncesinin doğması ile Avusturya, Almanya ve Rusya’da sert bir yerleşikleştirme politikası uygulanmaktaydı. Uygulanan sürgün politikası ve geçiş yasakları dikkate alındığında

İNSAN KAYNAKLARININ
GELİŞTİRİLMESİ
PROGRAM OTORİTESİ

T.C. ÇALIŞMA VE
SOSYAL GÜVENLİK
BAKANLIğI

Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir

romanların izledikleri yolun aslen göçebe kabile düzenine göre değil, idarî zorlamalar doğrultusunda belirlendiği görölmektedir. Birinci Dünya Savaşından sonra Almanya’da başlayan roman avının kökenleri 1899’da Münih’te imparatorluk emniyetinden Alfred DILLMAN tarafından kurulan ve sonradan “Çingene Tehlikesiyle Mücadele” adını alan ofise dayanmaktadır.

Ancak güvenlik tedbirlerinin dönüm noktası, Himmler’in Aralık 1938 ve Ekim 1939 tarihli emirleri olmuştur. Bu emirlerin sonucunda romanlar toplama kamplarına gönderilmiştir. 1 Ağustos 1944 yılında aile kamplarından hayatta kalanlar gaz odalarına gönderilmiştir. Yahudi soykırımı bütün dünyada nefretle anılmış olmasına rağmen benzer şekilde yaşanan çingene soykırımı dünya kamuoyunun aynı derecede ilgisini çekmemiştir. Benzeri gelişmeler, o yıllardaki Çekoslovakya Cumhuriyetinde de yaşanmıştır. Çekoslovakya Hükûmetinin 1927 yılında “Göçebe Çingener Kanunu” nu kabul etmesinin ardından 1939 Martında pek çok roman kamplarda ölmüştür. Bu yıllarda Romanya ve Hırvatistan’da da durum farklı değildi. Fransa’da 6 Nisan 1940 tarihli Genelge ile roman aileler önce toplu halde tutuklandılar sonra da kamplara gönderildiler. Romanlara karşı Birinci Dünya Savaşı sırasında başlayan ve İkinci Dünya Savaşı sırasında doruk noktasına ulaşan bu politik hareket genel olarak ırkçılık ve yabancı düşmanlığı, özel olarak “çingene karşıtlığı” (Antigypsism) olarak adlandırılmaktadır.

Doğu Avrupa’daki komünist rejim politikalarında romanların asalak bir yaşam sürdükleri ileri sürülerek zorla yerleşikleştirme, etnik bütünleştirme ve bölgelere ayırma politikaları devam etmiştir. 1973 ekonomik krizi ve 1989 yılında Berlin Duvarının yıkılmasıyla birlikte sona eren soğuk savaş dönemleri boyunca devam eden çingene karşıtlığı (Antigypsism) eski Yugoslavya’da yaşanan savaş sırasında İkinci Dünya savaşından sonraki ikinci büyük yükseliş göstermiştir. Bu dönemde Hırvat, Sırp ve Boşnak nüfusun maruz kaldıkları acılar bilinmekle birlikte çingene nüfusun bu dönemde yaşadığı bir nevi soykırım girişimi arka plânda kalmaktadır.

1991 yılından itibaren Almanya’ya doğru gelişen nüfus hareketlerinin sonucunda Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinde roman sorunu yeniden gündeme geldi ve yeni bir roman karşıtlığı dalgası başladı. Özellikle Romanya’dan başlayan bu roman akını genişleyen Avrupa’da zaten mevcut olan roman karşıtlığını yeniden gündeme getirmiştir. Bugün Avrupa’da aşırı milliyetçiler tarafından açıkça romanların kültürel reddi ve kökünün kazınması istenmektedir.

Bugün Avrupa’da yaşayan çingenerin pek çoğu vatansız mülteci veya politik sığınmacıdır ve Balkanlarda ve Doğu Avrupa’da meydana gelen rejim değişiklikleri nedeniyle ülkelerine iade edilmektedir. Orta ve Doğu Avrupa’da yaşayan pek çok roman ülkelerinde yükselen ırkçılık dalgası nedeniyle AB üyesi Devletlere sığınmacı olarak başvurmakta veya mülteci statüsü istemektedir. Ancak çoğu başvuru AB üyesi Devletlerin romanların ülkeye girişine izin vermemesiyle sonuçlanmaktadır.

İNSAN KAYNAKLARININ
GELİŞTİRİLMESİ
PROGRAM OTORİTESİ

T.C. ÇALIŞMA VE
SOSYAL GÜVENLİK
BAKANLIğI

Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir

Bugün Avrupa'da yaklaşık 12 milyon roman yaşamaktadır. Avrupa'da yaşayan roman nüfusun büyük çoğunluğu (Yaklaşık 8 milyon) Doğu Avrupa'da yaşamaktadır. Avrupa Birliği'ne üye devletlerde yaşayan roman sayısı yaklaşık 2 milyondur. En yoğun roman nüfusa sahip Avrupa ülkesi 3 milyon çingene nüfusu ile Romanya'dır. Roman toplulukları tembel, işten kaçınan kişiler olarak bilinmekte ve suç teşkil eden fiillere karışmakla suçlanmaktadır. Yaşanan soykırım deneyiminden sonra sosyal ve ekonomik imajlarını koruyan Yahudilerin aksine romanlar sosyal asalaklar olarak tanımlanmaya devam etmektedir. Hala Avrupa'nın neredeyse bütün ülkelerinde romanlara ikinci sınıf insan gözüyle bakılmaktadır. Romanlar küçük tacirler ve sanatkârlar olarak yaşamlarını sürdürmektedir. Dünyanın neredeyse her yerinde bütün romanlar aynı dili (Romani) konuşmaktadır. Her toplum gibi romanların da bir dini vardır. Del adı verilen erkek bir tanrıya inanırlar ve tek tanrılı olan bu dinin adı Romania'dır. Ancak yüzyıllar süren yerleşikleştirme ve asimilasyon politikaları sonucunda romanların buldukları ülkelere göre dinlerinin de değiştii görülmektedir. Özellikle işsizlik, sağlık, eğitim ve kötü yerleşim nedeniyle romanlar Avrupa'da yaşayan diğer etnik gruplar içinde en kötü durumda olanlardır.

İNSAN KAYNAKLARININ
GELİŞTİRİLMESİ
PROGRAM OTORİTESİ

ÇSGB

T.C. ÇALIŞMA VE
SOSYAL GÜVENLİK
BAKANLIğI

Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir

2. TÜRKİYE'DEKİ ROMANLAR

2.1 Tarihsel Olarak Türkiye Romanları

1475 tarihinde Osmanlı'nın Balkan bölgesi için hazırlanmış olan vergi düzenlemelerinde hem göçebe hem de yerleşik romanların inanışları, roman nüfusunun yoğun olduğu bölgeler, romanların meslekleri ve yasal statüleri yer almaktadır. Kanuni Sultan Süleyman zamanında 1530 tarihli Kanunname-i Kıbtıyanı Vilayet-i Rumeli kanunu ile Rumeli'de yaşayan romanların ödeyecekleri vergi tutarları düzenlenmişti. Bu kanunda ayrıca ikametine izin verilen bölgeden izinsiz olarak çıkan romanların cezalandırılarak bölgesine geri gönderileceğine ilişkin hükümler de yer almaktaydı. 15 ve 16. yüzyıllarda Osmanlı'da romanların dini inanışlarını değiştirmesi eğilimi sonucunda 19. yüzyıla gelindiğinde Müslüman romanlar çoğunluk haline gelmiştir.

Osmanlı İmparatorluğu döneminde romanların Balkan kasaba ve köylerinde iskân edilmeleri söz konusudur. Yerleşik hayata geçen romanların, roman mahallelerinde oturmalarına izin verilmiştir. Ancak bu uygulama özel olarak romanlara yönelik olmayı tüm azınlık cemaatlerinin iskânında gözetilen bir ilkedir. Osmanlı İmparatorluğu'nun görkemini yitirdiği 18. ve 19. yüzyıllarda romanlara ilişkin kayıtlar oldukça yetersizdir. Osmanlı Döneminde romanlara ilişkin son kapsamlı verilere göre Anadolu ve Rumeli'de vergi ödeyen 45.000 roman kaydedilmiştir. Osmanlı İmparatorluğu'nun reform sürecinden romanlar da etkilenmiştir. I. Abdülmecit döneminde 1845 yılında Rumeli ve Anadolu topraklarında yaşayan romanların yerel yetkililer uygun gördüğü sürece istedikleri yere yerleşmelerine izin verilmesi buyrulmuştur. Ancak reform girişimlerinin etkisi büyük olmamış, gerileme döneminde orduya hizmet veren romanların ayrıcalıkları da yavaş yavaş ortadan kalkmıştır. Romanların Avrupa kıtasında yaşamış oldukları baskı ve zulüm ile karşılaştırıldığında Osmanlı İmparatorluğu döneminde çok daha ılımlı bir politik ve idarî tavırla karşılaştıklarını söylemek yanlış olmayacaktır.

2.2 Günümüzde Türkiye'deki Romanlar

Türkiye'de yaşayan romanlar alanında ne Türk vatandaşı olanlar ne de yabancı olanlara ilişkin bugüne kadar yapılmış bilimsel bir çalışma yoktur. Ancak çalışma konusu mevzuat açısından elde olan verilerle de olsa Türkiye'de yaşayan romanlar konusunda açıklama yapmakla başlamak yerinde olacaktır.

Türkiye'de romanlar Kıpti; Doğu Anadolu'da Pos; Hakkari, Mardin, Siirt ve Van'ın güneyinde Mırtı, Koçer veya Arabacı; Erzurum, Artvin, Bayburt, Erzincan ve Sivas çevresinde Poşa olarak adlandırılmaktadır. Türkiye'de romanların yaygın olarak yaşadığı bilinen iller arasında İstanbul, Ankara, İzmir, Kırklareli, Edirne, İzmit, Afyon, Tokat, Sivas, Denizli, Mardin, Gaziantep, Kahramanmaraş, Adana, Kocaeli ve Samsun yer almaktadır. İstanbul'daki romanlar Kasımpaşa, Çürüklük, Küçükbakkalköy, Sulukule, Üsküdar ve Selamsız gibi mahallelerde yaşamaktadır. Üsküdar, Paşalar, Rumeli ve Van'da yaşayan Romanlar Romani dilini konuşmaktadır. Ancak Anadolu'ya göç eden romanların konuştukları dil Farsça ve Türkçe kökenli sözcükleri de içermektedir.

İNSAN KAYNAKLARININ
GELİŞTİRİLMESİ
PROGRAM OTORİTESİ

T.C. ÇALIŞMA VE
SOSYAL GÜVENLİK
BAKANLIğI

Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir

Romanların Müslüman olmakla birlikte Hıristiyanlığın çeşitli kurallarını sürdürdüğü ve Balkanlar'da yaşayan bütün Müslüman romanlar gibi Türkiye'de yaşayan Romanların da Mayısın ilk haftasında bahar şenliği olarak bilinen Hıdırellez'i kutladıkları bilinmektedir. Van'da yaşayan romanların Müslüman olduğu ancak Tokat'ta yaşayan romanların bir kısmının hala Hıristiyan kaldığı, Türkiye'nin doğusunda yaşayan romanların bir kısmının ise Alevi veya İsmaili mezheplerine bağlı olduğu görölmektedir.

Avrupa romanları gibi Türkiye Romanları da müzisyenlik, çiçek satıcılığı, sepetçilik, hurda eşya toplama, kalaycılık, demircilik ve küçük çaplı ticaret yaparak yaşamını sürdürmektedir. Türkiye'de yaşayan Romanlar Avrupa'da yaşadığı gibi bir soykırıma maruz kalmamıştır. Ancak Türkiye'de var olan Roman organizasyonları Avrupa'da olduğu kadar etkili değildir ve Romanlar üzerine yapılmış çok az çalışma mevcuttur. Bugün Türkiye'de resmî olarak 500,000 Roman yaşamaktadır. Ancak gerçek rakamın 2 milyon civarında olduğu düşünölmektedir.

3. İŞGÜCÜ PİYASALARI VE ROMANLARIN İŞ GÜCÜNE KATILIMLARI

1970 sonrası yaşanan yeniden yapılanma sürecinde formel istihdam olanaklarının azalması ve işgücü kullanımında esnekliklerin artması işgücü piyasası dinamiklerini değiştirmiştir. Becerikli işgücü için esneklik becerilerin ve sorumlulukların artması anlamına gelirken diğerleri için esneklik işverenlerin kalıcı çalışanları geçici süreyle veya sözleşmeli olarak çalışanlarla yer değiştirmesiyle elde edilmektedir. bunların sonucunda, işlerde kutuplaşmanın ve enformel istihdamın arttığı görölmektedir. Hizmetler sektöründeki gelişmeye paralel olarak, yüksek düzeyde uzmanlaşmış, yüksek gelirli ve eğitimli işlerin yanı sıra, uzmanlaşma ve yüksek beceri gerektirmeyen, düşük gelirli güvencesiz işlerde de önemli bir artış izlenmektedir. Ayrıca standartlaşmış imalat sanayi işlerindeki düşüşler de orta düzey işlerin ortadan kalkmasına yol açarak işlerdeki kutuplaşmayı artırmaktadır.

İşlerdeki kutuplaşmanın işgücü piyasalarının örgütlenmesini etkilediği ve iki temel eğilime yol açtığı görölmektedir. Bunlardan ilki serbest piyasa mekanizmasının etkinliğinin artmasıyla istihdam ilişkilerinin yapılanmasında firmanın rolünün zayıflamasıdır. İkincisi işgücü piyasasının yeniden yapılanmasıyla işgücü piyasası işlevlerinin aileye ve topluma kaymasıdır. bu süreçlerin en fazla göçmen ve etnik toplumların işgücü piyasalarında yaşadığı ve sosyal ağların atlama tahtası olarak kullanılmasıyla enformel işlere girildiği görölmektedir. Sonuç olarak, yapılan çalışmalar işgücü piyasalarındaki yeniden yapılanma sürecinin en riskli grupları (Etnik gruplar, göçmenler, kadınlar gibi) Enformel işlere daha fazla dahil ederek olumsuz yönde etkilediğini ortaya koymaktadır.

Türkiye'de 1980 sonrası liberal ekonomik politikaların uygulanmasıyla formel istihdam olanaklarının azaldığı ve kırılğan işgücü kesimlerinden biri olan Romanların işgücü piyasasındaki enformel işlerde yoğunlaştıkları görölmektedir. bu çalışma kapsamında, çingene işgücünün enformel işgücü piyasalarına katılım biçimleri, bu süreçte etkili olan faktörler ve mekanın bu süreçteki etkinliği ortaya konulacaktır.

Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir

3.1 İşgücü Piyasalarının Enformelleşmesi

Yeniden yapılanma süreciyle işgücü piyasalarının yeniden yapılanmasında iki önemli eğilimin ön plana çıktığı izlenmektedir. İlk eğilime ilişkin olarak yaşanan deneyimler, istihdam ilişkilerinin yapılandırılmasında firmanın rolünün zayıflamasıyla içsel işgücü piyasalarının ağırlığının azaldığını ortaya koymaktadır. Bu durumda bir taraftan düşey olarak bütünleşmiş firmaların ağırlığının sarsılması gündeme gelirken, diğer taraftan birçok firmada işgücü talebinin yeniden yapılanmasıyla iki kutuplu bir işgücü yapısı ortaya çıkmaktadır. Bu süreçte, yüksek düzeyde uzmanlaşmış ve eğitimli işgücü ile hizmetler, sanayi hizmetleri ve üretim işlerinde çalışan becerisiz işgücüne duyulan talep artmaktadır.

Yeni işgücü talepleri, firmaların uzun süreli işbaşı eğitim mekanizması olarak işlev gören ve uzun terfi kademelerini içeren içsel işgücü piyasalarının avantajlarını ve ona duyulan gereksinimi azaltmaktadır. Aynı zamanda, firmaların tam zamanlı çalışanlara olan talebinin de düştüğü izlenmektedir. Bu süreçte işgücü piyasasında aracılık rolü üstlenen birimlerinin işgücüne duyulan arz ve talebi karşılamak için beceri ve meslek gruplarını oldukça esnek koşullar altında buluşturma yoluna gittikleri ve bunun özellikle beceri düzeyi imalat sanayinden daha düşük olan işgücü yoğun hizmet birimlerinde daha fazla yaşandığı görülmektedir. İmalat sanayindeki işlere görel olarak hizmetler sektörünün daha fazla artması da dikkate alındığında, bu durumun işgücü ilişkilerinde günlük iş pratiklerine neden olduğu görülmektedir. İstihdam ilişkilerinin günlük iş pratiklerine doğru kayması yalnızca geleneksel gündelik işlerin artmasıyla değil, aynı zamanda birçok yönden gündelik iş olarak görmediğimiz yüksek düzeyde profesyonel işleri de kapsamaktadır. Bu durumda, istihdam ilişkilerindeki değişiklikleri günlük işlerin artışıyla açıklamaktan çok çalışanların güçsüzleşmesi yönüyle değerlendirmek daha doğru olacaktır. İşgücü piyasalarının yeniden yapılanması sürecindeki ikinci eğilim işgücü piyasası işlevlerinin aileye veya topluma kaymasıdır. Bu süreçler en fazla göçmen toplumlarda yaşanmakla birlikte, bunların dışındaki farklı işgücü piyasalarında da görülmektedir.

Göçmen topluluklar üzerine yapılan çok sayıda çalışmada, en az bir kez veya daha fazla çalışanların işyerlerinde iş fırsatları çıktığında kendi toplumlarının üyelerini iş için getirdiklerini ortaya koymaktadır. Bu firmalar enformel işe, göçmenlerin iş araması için sosyal ağlar atlama tahtası işlevini görmekte ve onları enformel işgücü piyasalarına dahil etmektedir. Aynı zamanda bu çalışmalar göçmen çalışanların iş buldukları diğer göçmenlerin iş eğitimi, dil eğitimi işte ve işyerinde uzmanlaşma gibi konularda yardımcı olmak için de büyük bir isteklilik gösterdiğini ortaya koymaktadır. Bu durum iş arama, işe uyum ve iş başı eğitim gibi geleneksel işgücü piyasası işlevlerinin işgücü piyasalarından ve firmalardan aileye ve topluma kaydığını göstermektedir. Bu durumda işgücü piyasası, işverenlerin ve işgücünün belli bir alana bağımlı olduğu bir faaliyet olarak algılanmalıdır.

Yapılan çalışmalar işverenlerin ve düşük gelirli işgücünün bu mekânsal bağımlılığının yerel işgücü piyasalarının oluşumuna katkı sağladığı gibi, ağların da iş fırsatlarını sınırlayan bir etkisi olduğunu ortaya koymaktadır. Yerel işgücü

Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir

piyasalarının oluşması ve işgücünün bu ağlarla sınırlanması firmalardaki içsel işgücü piyasalarının dağılmasını ve hizmet sektöründe beceri gereksinimlerinde iki kutuplu bir yapıya doğru bir eğilimi gündeme taşımaktadır. Bunun toplu etkisi işgücünün yukarıya doğru hareketlilik fırsatlarını daha fazla azaltması olmuştur. Göçmen işgücü örneklerinde bu genel dinamik çok açıktır ve gerçekten düşük ücretli işgücünün payını artırdığı görülmektedir.

Sonuç olarak, işgücü piyasalarının yeniden yapılanmasının, güvencesiz olmaya, yoksulluğa ve enformelleşmeye dayalı istihdam ilişkilerinin gelişmesi için gereken koşulları beraberinde getirdiği görülmektedir. İstihdam ilişkilerinin günlük iş pratiklerine doğru kayması işgücünün çalıştığı işyerlerinde haklarını aramasını zayıflatmakta, hatta ortadan kaldırmaktadır. Sonuç olarak işgücünün işverene karşı pozisyonunda bir zayıflama ve buna bağlı olarak kurumsal olarak dışlanma görülebilmektedir. İkinci olarak işgücü piyasası işlevlerinin topluma ve aileye kayması, çalışanların sorumluluğunu ve işgücüne katılım maliyetlerini artırmaktadır.

3.2 Etnik İşgücünün Enformel İşgücü Piyasalarına Katılım Süreçleri

Etnik gruplar üzerine yapılan çalışmalar etnik grupların farklı bireysel donanımları, var olan işgücü piyasası alışkanlıklarına benzer olmayan yapısal özellikleri ve işe alınırken maruz kaldıkları ayrımcılık nedeniyle enformel işgücü piyasalarındaki enformel işlerde yoğun olarak çalıştıklarını ortaya koymaktadır. Çok zor yaşam mücadelesi veren etnik gruplar özellikle de enformel sektör dışında iş bulma olanakları çok zor olan çingenelerin enformel işgücü piyasasına katılımda sosyal ağları yoğun olarak kullandıkları görülmektedir. Sosyal ağların, işlerden haberdar olma, iş bulma ve işe eleman alma süreçlerinde atlama taşı olarak kullanılması işgücünün enformel işgücü piyasasına dahil edilmesinde önemli rol oynamaktadır. Ancak enformel işgücü piyasalarında sosyal ağların kullanılmasının yararlarının yanı sıra iş bulmada belli sınırlamalar da getirdiği görülmektedir. İş bulmada bu ağların kullanılması sonucunda bazı etnik grupların var olan önyargılı tutumdan dolayı işe alınmadıkları ve formel yöntemlerle iş bulmaya yöneldikleri görülmektedir. Bunun yanı sıra bazı çalışmalarda, sosyal ağların daha iyi işlerin bulunmasını engellediği, hatta işverenin lehine bir sömürü aracı olarak işlev gördüğü ortaya konulmaktadır. Ayrıca sosyal ağların kullanılmasının yanı sıra niteliğinin de iş bulma süreçlerinde belirleyici olduğu görülmektedir. Güçlü ağların kullanıldığı iş bulma süreçlerinde diğer sosyal grupların elemanlarıyla iletişimin zayıf olması iyi fırsatlardan haberdar olma olanaklarını sınırlandırmakta veya tamamıyla ortadan kaldırmaktadır. Yapılan çalışmalarda nitelikli işlerin bulunmasında zayıf ağların daha etkili olduğu vurgulanmaktadır.

İşlerden haberdar olma, iş bulma, işe eleman alma süreçlerinde sosyal ağların yoğun kullanılması belli işlerde yoğunlaşmayı, diğer bir deyişle belli işlerde ayrışmayı artırmaktadır. Enformel işgücü piyasalarında işverenlerin eleman bulma sürecinde kişisel temasları ve çalışanlarının referanslarını kullanmaları, çalışanların ise muhtemelen kendileri gibi olanlara referans vermeleri nedeniyle, belli işlerde mevcut işgücü kesimlerinin yoğunlaştığı görülmüyorken diğer taraftan çalışanların konut alanlarındaki sosyal ilişki ağları, yere sabitlenmiş davranış çeşitleri, sosyalleşme süreçleri

İNSAN KAYNAKLARININ
GELİŞTİRİLMESİ
PROGRAM OTORİTESİ

T.C. ÇALIŞMA VE
SOSYAL GÜVENLİK
BAKANLIğI

Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir

gibi faktörler enformel işlerden haberdar olma, talip olma gibi iş bulma süreçlerini etkilemekte, böylece enformel işgücünün bazı işlerde ayrışmasını beraberinde getirmektedir. (Kanada'da Güney Asyalıların taksi sürücüsü olması gibi). Etnik grupların belli işlerde kümelenmeleri literatürde etnik niche olarak adlandırılmaktadır. Lieberson etnik niche'in oluşmasını ve sürdürülmesini grup içi tercihlere bağlı olarak işe eleman alma ve iş bulma süreçleriyle açıklamaktadır. Ayrıca gelişmekte olan ülkelerde kişisel özelliklere dayalı olarak işe eleman alma pratiklerinin yoğun olması işgücü piyasalarında belli işlerdeki ayrışmayı güçlendirmektedir. Hindistan'da eski pamuk ve kumaş fabrikalarında işgücü bulmak için aracı veya işçi simsarı kullanıldığı ve bunun sonucunda simsarla aynı dili konuşan, aynı sosyal grupta yer alan veya aynı bölgede bulunan çalışanların belli sanayi işlerinde sayılarının daha fazla arttığı belirtilmektedir.

Belli işlerde ayrışma sürecini destekleyen en önemli faktörlerden biri de etnik grupların konut alanlarında ayrışmasıdır. Etnik grupların bazen gönüllü olarak bazen de yaşadıkları ayrımcılık ve konut piyasasından dışlanmanın bir sonucu olarak, konut alanlarının ayrıştığı görülmektedir. konut alanlarındaki ayrışmanın desteklediği sosyal ağlar, enformel işgücü piyasasında iş bulma sürecinde yoğun olarak kullanılmakta ve belli işlerde ayrışmaya yol açmaktadır.

Etnik grupların ayrılmış konut alanları birçok yoksulluk kültürü çalışmalarına konu olduğu gibi bazı çalışmalarda mahallelerin istihdam özelliklerinin, işsizlik oranlarının, yere sabitlenmiş sosyal ilişkilerinin, sosyalleşme süreçlerinin ve mahallelerdeki okul ve diğer sosyal yapıların gençlerin iş tercihinde belirleyici olduğu ortaya konulmaktadır. Özellikle mahalle etkisi (Neighbourhood effect) yaklaşımına göre yoksul mahalleler olumsuz normları, değerleri ve davranışları aynı alanda yaşayanlara aşlamakta, çok az kişinin kendini kurtarabileceği sosyal olarak sorunlu bir ortam yaratmaktadır. Bazı çalışmalarda ise mahallelerin işgücü piyasasına ilişkin olumsuz davranış ve koşulların oluşmasından sorumlu tutulamayacağı, asıl önemli olanın hâkim olan norm ve değerlerin benimsenmesiyle ilgili olduğu, ancak bu şekilde daha az kültürel ayrımcılığa maruz kalınabileceği ve koşulların düzeleceği ortaya konulmaktadır.

3.3 Roman İşgücünün Enformel İşgücü Piyasasına Katılımını Etkileyen Faktörler

Roman işgücünün yapısal özellikleri, mekânsal özellikler ve işgücü piyasası özellikleri olmak üzere 3 temel başlık altında değerlendirilmiştir.

Romanların enformel işgücü piyasalarına katılımında yapısal bazı özelliklerinin belirleyici olduğu görülmektedir. Bu yapısal özellikler aile yapısı ve gelenekler, eğitim düzeyi ve gelir düzeyi olmak üzere 3'e ayrılmaktadır.

Aile yapısı ve gelenekler: Romanlar genel itibariyle izole olmuş mahallelerde bir arada yaşamayı tercih etmektedir. Buna neden olan etkenlerin başında toplumun geri kalan kesimleri tarafından dışlanma ve ayrımcı politikalar gelmektedir. Aile birimleri içinde ise bir arada yaşama ön plana çıkmaktadır. Bir arada yaşayan aile fertleri iş hayatında da beraberliklerini sürdürmektedir. Romanlar geleneksel meslekleri olarak kabul görmüş işleri icra ederken aile büyüğü ve çocuklarla birlikte hareket etmektedir. Bu duruma Romanların başkalarının emri altında çalışmak istememe tutumu

Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir

da etken olmaktadır. Bu nedenle Roman toplumu iş hayatında da içine kapanık bir süreç izlemekte ve formel sektörlerde çalışma oranları düşük kalmaktadır.

Eğitim düzeyi: Romanların genel itibariyle eğitim düzeyleri düşüktür ve büyük bir çoğunluğu eğitim hayatına devam etmemektedir. Roman çocukların aile ekonomisine katkıda bulunmak için küçük yaşlarda çalışmaya başlaması ve eğitim hayatında karşılaştıkları ayrımcı davranışlar bu durumun oluşmasındaki en önemli 2 etkidir. Eğitim hayatını yarıda bırakarak ya da hiç eğitim almayarak hayatlarını idame ettiren Romanların bu noktada formel sektörlerde iş bulması zorlaşmaktadır.

Gelir düzeyi: Romanların gelir düzeyi yaşadıkları bölgeye ve yaptıkları işe göre değişmekle birlikte genel itibariyle düşüktür. Düşük gelir düzeyi Romanları kendilerini geliştirme ve yeni iş fırsatları yaratma noktasında etkisizleştirmektedir. Bu durum bir döngü halini alarak Romanların hali hazırda zor olan hayatlarını daha da zorlaştırmakta ve yaşam standartlarını yükseltmelerini sağlayacak gelir düzeyi yüksek işleri yapmalarını engellemektedir.

3.4 Roman Toplumunda İş/Çalışma Algısı ve Emek Piyasasındaki Konumu

Roman toplumunun sosyoekonomik durumu ile gelir getirici iş ve meslek uğraşları arasında ilişki sel bağlantı vardır. Batı kaynaklı alan yazınının bir kısmı Roman toplumunun göçebe yaşam tarzı nedeniyle zaman ve mekân algılarının farklı olduğunu ve bu nedenle daha bağımsız ve özgür olabilecekleri esnek ve kendi hesabına çalışma biçimlerini kültürel ve etnik kimlikleri nedeniyle tercih ettiklerine vurgu yapmaktadır. Azınlıkta olmakla birlikte alan yazınında bu görüşe karşı çıkan, yapılan işlerin seçiminde ekonomik nedenlerin ağırlıklı olduğunu belirten çalışmalar da bulunmaktadır. Bununla birlikte özellikle göçebe yaşayan araştırma öznesi ile özdeşleştirilen ve Roman toplumunun geleneksel meslekleri olarak değerlendirilen mesleki uğraşları yapan gruplar yaptıkları işler ile anılmaktadır. Sibley ise, ekonomik ve sosyal yapılarında gözlenebilir farklılıklar bulunan bazı sosyal grupların egemen toplumsal yapılar tarafından “dışarıdakiler” olarak görüldüklerini, dışarıdakilerin sorunlarına uygun bir bakış açısının ise dışarıdakilerin ekonomik ve sosyal yapılarında değişiklik meydana getiren egemen sistemdeki süreçlerin çözümlenmesi ile mümkün olduğunu vurgulamaktadır. Romanların egemen ekonomik sistemde ortaya çıkan değişim ve dönüşümleri edilgen bir şekilde kabul etmediklerini, kültürel yapılarının kendilerini egemen sistemde ortaya çıkan değişimlere uyum sağlayacak şekilde yeniden üretmelerinde gerekli esnekliği sağladığını belirtmektedir. Sibley’in egemen ekonomik sistemle kurulan ilişki çerçevesinde Romanların kendilerini yeniden şekillendirmesine yönelik yaptığı vurgu ile Ersoy’un kentle bütünleşmeyi farklı kültürel ve ekonomik yapıların birbirini karşılıklı etkilediği, eklemelenmiş bir sistem olarak görmesi Romanların kentsel emek piyasasındaki konumunun anlaşılmasına yardımcı olmaktadır. Bu bağlamda bakıldığında Roman toplumunun bugünkü sosyoekonomik durumu ve yaptıkları işler arasında ilişki sel bir bağlantının varlığı ile birlikte yaptıkları işler ve egemen ekonomik yapı arasında kurdukları ilişkinin biçimi de önemlidir.

Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir

Batı kaynaklı alan yazınında emek piyasalarının işleyişi birbirinden felsefi ve uygulama alanları farklı neoklasik iktisat teorisi ve bölümlenme teorileri çerçevesinde ele alınmakta ve tartışılmaktadır. Birey yönlü bir yaklaşım sergileyen neoklasik iktisat teorisi farklı yaklaşımları olmakla birlikte bireylerin tam ve doğru bilgilere sahip oldukları, bireylerin faydalarını, firmalarında kârlarını maksimize etmeyi amaçladıkları ve bireylerin belirli sonuçlar üzerinden akılcı tercihler yaptığına yönelik üç temel varsayıma dayanmaktadır. Neoklasik iktisat işgücü piyasalarına yönelik ele alındığında ise, bireysel işgücü arzının faydasını maksimize edeceği, işgücüne yönelik talebin emeğin marjinal verimliliğine göre belirlendiği ve işgücü piyasalarının tam rekabet koşullarında dengeye geldiği varsayılmaktadır. Emek piyasasına yönelik birçok varsayım ile birlikte, emek piyasalarındaki dezavantajlı grupların ve göçmenlerin durumunu tam yansıtmadığı için eleştirilen neoklasik iktisat teorisindeki yetersizlikler çeşitli bölümlenme teorileri çerçevesinde açıklanmaya çalışılmıştır. Alan yazınında işgücü piyasalarının bölümlenmesine yönelik oldukça farklı görüşler bulunmaktadır. Bölümlerin tanımlanmasının ve/ya da bölümlenmenin kaynağının farklı ele alınması bu çeşitliliği ortaya çıkarmaktadır. Emek piyasalarında bölümlenme yaklaşımı başlangıçta ikili bir yapıda gerçekleşmiştir. Günümüzde uygun iş kavramına uygun, çalışma ve ücret koşullarının iyi olduğu işler birincil sektörde yer alırken temel sosyal hakların çoğunun olmadığı ve genellikle etnik azınlıklar, kadınlar ve gençler gibi dezavantajlı grupların çalıştığı işler ikincil sektörde yer almaktadır. Bu ikili yapılanma gerek Fordist gerekse Post Fordist birikim rejiminde geliştirilen diğer bölümlenme teori ve yaklaşımlarına da esin kaynağı olmuştur. Batı alan yazınında bölümlenme kuramları çerçevesinde etnik azınlıkların ve göçmenlerin işgücü piyasalarındaki durumlarını ve konumlarını anlamaya yönelik geliştirilen etnik işgücü, etnik iş piyasası (Ethnic niche) ve aracı azınlık (Middleman minorities) gibi kavramların araştırma öznesinin iş ve mesleki uğraşları ile Romanların işgücü piyasasındaki konumları irdelenirken bir konumlanma noktası olarak işlevselliğe de bakılmalıdır.

Türkiye’de bazı iş ve meslek kollarında belirli bölgelerden gelenlerin yığılmasını ve yoğunlaşmasını, büyük şehirlere yönelik gerçekleşen göç ile gecekondulaşma çalışmaları dışında ele almış çalışma neredeyse yoktur. Bu çalışmalarda işgücü piyasasındaki yoğunlaşma hemşerilik boyutu ile irdelenmektedir. Bununla birlikte Doğu ve Güneydoğu Anadolu’dan son 20 yılda büyükşehirlere yönelik gerçekleşen zorunlu göçler yoksulluk olgusu çerçevesinde yoksulluğun etnikleşmesi kavramı ile ele alınmaktadır. Yoksulluğun belirli etnik gruplarda yoğunlaştığı, bu yoğunlaşmaya da yoksul grupların marjinal ve eğreti işlerde çalışmasının yol açtığı belirtilmektedir. Batıda, Batının sosyoekonomik yapısı çerçevesinde geliştirilen ve kendi içinde sorunlu olan kavramlar farklı sosyoekonomik gelişim çizgisi olan Türkiye ve Türkiye gibi ülkelerde küreselleşme sürecinin yol açtığı değişim ve dönüşümden bağımsız kullanılamamaktadır. Roman toplumunun geçmişte ve günümüzde yaptığı iş ve meslekleri etnik kimlik, etnisite ve yaşam biçimi kavramları çerçevesinde ele almak, küreselleşme sürecinin ortaya çıkardığı değişim ve dönüşümün etkilerini irdeleme aşamasında yol gösterici pozisyonundadır.

İNSAN KAYNAKLARININ
GELİŞTİRİLMESİ
PROGRAM OTORİTESİ

T.C. ÇALIŞMA VE
SOSYAL GÜVENLİK
BAKANLIğI

Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir

4. TARİHSEL GÖRÜNÜM VE ROMAN EKONOMİSİ

Batı kaynaklı alan yazınında Roman toplumunun mesleki etkinliklerine yönelik birbiriyle çelişen görüşler vardır. Kalaycılık, demircilik, tamircilik, sepetçilik gibi uzmanlaşmış mesleklere sahip olmaları nedeniyle özellikle modern öncesi emek piyasasının aranan önemli öğeleri olmaları seyyar satıcı ve gezici zanaatkâr meslekleri ile altyapısı zayıf ve ekonomik olarak geri kalmış bölgelerde var olan ekonomik boşlukları doldurdıkları ilk görüş tarafından benimsenmektedir. Aşırı derece tembel oldukları, işten kaçtıkları, hemen hemen hiç çalışmadıkları, geçimlerini dilenerek, hırsızlık ve gasp gibi yasa dışı ve gayri-meşru yollardan sağladıkları ise ikinci görüşü oluşturmaktadır.

İlk görüşü savunanlar Roman toplumunun değişen koşullara uyum sağlayabilme esnekliğine ve mesleki çok yönlülüğe sahip olduklarını, geçimlerini çeşitli iş ve mesleklerden temin edebildiklerini, geleneksel iş ve mesleki uğraşlarının göçebelik ve belirli uğraş alanlarını içeren zanaatkârlık üzerinde yükseldiğini belirtmektedir. Göçebe, yarı-göçebe yaşayan Roman toplumunun yaptığı işler “Çingene iktisadı/ekonomisi” olarak nitelendirilmektedir. Lucassen göçebe bir topluluk olarak değerlendirilen Romanların ekonomik etkinliklerinin yerleşik olanlardan çok farklı olmadığını belirtmektedir. Roman toplumunun yaşam biçiminde önemli bir özellik olarak ortaya çıkan göçebelik gerçek bir durum olmaktan daha çok ruhsal bir durum olarak ele alınmaktadır. Ruhsal duruma bağlı göçebelik değişen ekonomik ve sosyal şartlara uyum sağlamaları için onlara esneklik sağlarken yerleşik yaşam biçiminde ise farklı bir yerellik ortaya çıkarmaktadır. Okely bu esnekliği gelişmiş kapitalist sistemdeki enformel ekonominin bir parçası olarak kabul etmektedir. Okely'nin enformelliğe yönelik tespiti Kocaeli'nde yerleşik yaşayan Romanların kentsel emek piyasasındaki genel görünümünü de yansıtmaktadır.

Zanaatkârlık ve göçebe yaşam biçimi üzerine kurgulanan Roman ekonomisinin üç temel özelliği bulunmaktadır. Bunlar ailenin bir ekonomik birim olması, hareketlilik (Mobility) ve kendi hesabına çalışmadır. Özkan benzer özellikleri Türkiye'de yarı-göçebe yaşayan Roman toplumu için tespit etmiştir. Ailenin bir ekonomik birim olması, ailenin tüm üyelerinin yaşlarına bakılmaksızın “iktisaden faal” olmaları demektir. Ailenin tüm bireyleri, ailenin yapısına, ailenin yaptığı işe/işlere, içinde buldukları sosyal ortama ve zamana göre değişen biçimlerde aile ekonomisine katkı sağlamaktadır. Yerleşik yaşamla birlikte ortaya çıkan değişim ve dönüşüm, kent ekonomisi ile eklemleme ve bütünleşme çabaları aile bireylerinin yaptığı katkının niceliksel ve niteliksel boyutu süreç içinde değişmeye başlamış olsa da aile bireylerinin aile ekonomisine yaptığı katkı süregelmektedir. Bu durum çocuk işçiliğinin farklı bir boyutunu ortaya sermektedir.

İkinci temel özellik yapılan işin ve sunulan hizmetin müşterinin ayağına götürülmesi, hareketliliktir. Bu özellik Roman toplumunun yapmış olduğu birçok işin genel ekonomik sistem içinde çok fazla önemi olmamakla birlikte mal ve

İNSAN KAYNAKLARININ
GELİŞTİRİLMESİ
PROGRAM OTORİTESİ

T.C. ÇALIŞMA VE
SOSYAL GÜVENLİK
BAKANLIğI

Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir

hizmetin sunulduğu müşteri açısından önemi olan işler olması ile doğrudan ilintidir. Fraser bu özelliğin arz ve talep noksanlığı olan kırsal bölgelere mal ve hizmet sunumu gerçekleştirdiğini ve bu bölgelerin ekonomik ve sosyal yaşamına destek sağladığını belirtmektedir. Genel ekonomik sistemin kârlılığı düşük olduğu için doldurmadığı, boş bıraktığı ekonomik alanlara yönelik gereksinim duyulan mal ve hizmetlerin sunumu Roman toplumunun yaptığı birçok işte ön plana çıkmaktadır. Gmelch, Roman toplumunun bu boşlukları dolduracak örgütsel esnekliklerinin ve istekliliklerinin olduğunu ve karşlarına çıkan marjinal fırsatlardan yararlandıklarını belirtmektedir. Gezici ticaret, gezici zanaatkârlık ve eğlence sektörüne yönelik işler hareketliliğin yoğun olduğu alanlardır. Kentleşme ve sanayileşme kırdaki geleneksel işlere dayalı ekonomik yaşam alanlarını daraltmıştır. Bu daralmaya yeni liberal küreselleşme süreci de katkı yapmaktadır. Göçebe ve yarı-göçebe Roman toplumunun ekonomik yaşam alanlarında ortaya çıkan daralma onların kentlere yerleşmesine yol açmaktadır. Bu durum Roman toplumunun iş ve mesleklerini toplayıcılık ve zanaatkârlık olmak üzere ikili bir sınıflandırmaya tabi tutan Martinez'in yerleşik düzene geçişi ekonomik etkinliklere bağlaması ile de uyuşmaktadır.

Üçüncü özellik kendi hesabına çalışmadır. Roman tarihini proleterleşmeme tarihi olarak ele alanlar kendi hesabına çalışmayı Roman kimliği ve kültürü ile ilişkilendirmektedir. Kendi hesabına çalışma geniş bir özgürlük hissi ile birlikte zaman içinde tek bir işe bağlı kalmadan birçok iş ve meslek arasında seçim yapma esnekliği de sağlamaktadır. Bağımlı çalışmanın ortaya çıkardığı tekdüzeliği azaltmaktadır.

Roman toplumunun kültürel değerleri ile kendi hesabına çalışma arasında organik bir bağ kurulmaktadır. Fonseca'da aracı azınlık olarak nitelendirdiği Romanların düzenli işlerden genellikle uzak durduklarını, daha bağımsız ve esnek işleri tercih ettiklerini belirtmektedir. Lucassen ise kendi işinin sahibi olma ile kültürel bir bağ kurma arayışı içinde olmayı yanlış bulmaktadır. Ücretli emeğe düşük değer atfedilmesinde ve olumsuz bakılmasında ekonomik nedenler aranması gerektiğini belirtirken geçim kaynaklarının ticaret, zanaatkârlık ve eğlenceden oluştuğuna vurgu yapmaktadır. Okely ise Roman mesleklerini şu şekilde sınıflandırmaktadır:

- Mal ticareti,
- Hizmet sektörü,
- Mevsimlik işçilik,
- Romanların uzmanlaştığı ve Romanlarla özdeşleşmiş mal ve hizmetlerin sunumudur.

4.1 Roman Toplumunun İş ve Meslek Dağılımı

Roman toplumunun yaptığı işlere yönelik yapılan çalışmalar genellikle Okely'nin ve Martinez'in Roman mesleklerine yönelik yaptığı sınışandırmaya uygun sonuçlar ortaya koymaktadır. Bu çalışmalar neticesinde görülmektedir ki Romanlar neredeyse binlerce yıldır aynı meslekleri yapmaktadır. Yapılan işlerin niteliği aynı zamanda Romanların toplumun geneliyle kurdukları ilişkiyi de belirlemektedir. Roman toplumu diğer topluluklarla genellikle ekonomik alanda ilişkiler kurmaktadır. Duygulu, Türkiye'de yaşayan Romanların yaşam biçimini belirleyen unsurun kültürel

Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir

ögeden daha çok kendilerine özgü kültürün ve soya bağlı hayat tarzının şekillenmesinde etkin rol oynayan, yaşamın mekânsal biçimlenmesi olduğunu belirtmektedir.

Yaşamın mekânsal biçimlenmesini, göçebelik, yarı göçebelik ve yerleşik hayat sürenler olarak üç ana bölümde incelemektedir. Bu noktadan bakıldığında yaşamın mekânsal biçimlenmesi toplumun geneliyle kurulan ilişkinin niteliksel boyutunu da belirlemektedir. Toplumun geneliyle kurulan ilişkinin ekonomik alanda gerçekleştiği düşünülürse yaşamın mekânsal biçimlenmesinin aynı zamanda iş ve mesleki uğraşların yapısını da belirlediği rahatlıkla söylenebilmektedir. Martinez yerleşikleşmenin Romanlar için kesin bir durağanlık anlamına gelmediğini, yerleşiklerin çoğunun gelir kaynağı bulmak için uzun mesafeler kat etmek durumunda olduğunu, aynı aile içinde farklı yerleşikleşme tarihleri olabileceğini vurgulamaktadır. Göçebeliliğin zaman içinde mevsimlik bir döngü, ilerleyen süreçte ise bütünüyle sınırlı olan belirgin bir devingenliğe sahip olduğunu söylemektedir. Göçebe yaşam biçimini günümüz Türkiye'sinde bile isteyerek seçmiş, bunu bir yaşam felsefesi haline getirmiş Roman gruplarının varlığı sorgulanabilir bir özelliktir. Bununla birlikte baraka, çadır ya da terk edilmiş barınma alanlarında konaklayan Romanları göçebe yaşam tarzından daha çok zorunlu göçer olarak kabul etmek daha doğru olacaktır. Gelir yetersizlikleri sabit ve sağlıklı bir barınma mekânı sağlayamamalarına ve dolayısıyla zorunlu göçer yaşam sürmelerine yol açmaktadır. Göçebelik sürekli bir hareketlilik durumundan daha çok evsizlik, yerleşikleşememe durumu olarak ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda Martinez'in yerleşikleşme ve kesin durağanlık arasında kurduğu ilişiksel bağlantının yerinde bir tespit olduğu görülmektedir.

İş ve meslek dağılımı yaşamın mekânsal biçimlenmesine göre ele alındığında özellikle geçmiş dönemlerde yarı-göçebe yaşayan Roman toplumunun kırsal bölgelerin ekonomik yaşantısında önemli ve aranan meslek erbabı olduğu rahatlıkla söylenebilir. Geçmiş dönemlerde kalaycılık ve demircilik gibi meslek sahipleri tarımsal üretimde kullanılan ekipmanın temini ve tamirini gerçekleştirmiştir. Elek, kalbur, süpürge, sepet yapımı gibi zanaatların icrası ve bu ürünlerin satışı gibi ticari etkinliklerin gerçekleştirilmesi de kırsal bölgelere yönelik işlerdendir. Kırsal bölgelere yönelik eğlence etkinliklerinin ağırlıkta olduğu panayırılık, lunapark işletmeciliği de yarı-göçebelerin yaptığı işler arasındadır. Kocaeli'nin kırsal kesimdeki ilçelerinde, yakın il ve ilçelerde, buralardaki eğlence mekânlarında çalışmak, özellikle yazın yapılan düğünlerde müzisyenlik mesleğini icra etmek için yapılan kısa süreli ve günübirlik iş seyahatlerini yarı-göçebe yaşam tarzı olarak ele almak mümkün görünmese de Roman ekonomisi içindeki hareketlilik çerçevesinde değerlendirilmektedir.

Bölgedeki Romanların çeşitli hayvanları ehlileştirip eğittiklerine yönelik alan yazınında bilgi olmasına karşın atlarla ilişkileri dışarıda tutulduğunda hayvancılığa yönelik bir ticari ve üretim ilgisine rastlanmamıştır. Bununla birlikte çeşitli tarımsal ürünlerin çeşitli üretim aşamalarında geçici ve gezici tarım işçisi olarak yer aldıkları görülmektedir. Bu bağlamda bakıldığında bölgedeki Romanlar tam olarak mülksüzleşmiştir. Yerleşik Roman toplumunun iş ve mesleki uğraşları genellikle içinde yaşadıkları toplumlardaki düşük gelir getiren işler olarak değerlendirilmektedir. Bu özellik

İNSAN KAYNAKLARININ
GELİŞTİRİLMESİ
PROGRAM OTORİTESİ

T.C. ÇALIŞMA VE
SOSYAL GÜVENLİK
BAKANLIğI

Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir

birçok yönü ile sorgulanabilir niteliktedir. Sorgulamanın yapılacağı ilk alan yapılan işlerde elde edilen gelirin tarihsel süreçte nasıl değişim gösterdiğidir. İkinci alan yapılan işin niteliği ve gelir getirme yeterliliğidir. Yapılan işin niteliğinin uygun iş bağlamında olup olmadığı işin yapımı için gerekli emeğin vasıf düzeyi ile ilgilidir. Yapılan işin niteliği ile elde edilen gelir arasında her zaman doğrusal bir ilişki olmayabilmektedir. Bununla birlikte yaptıkları işler genellikle düşük niteliklidir.

Yaşanılan bölgeye ve bölgenin sunduğu ekonomik olanaklara göre genellikle diğer insanların yapmak istemediği ve insan sağlığına bir şekilde zararlı olan işler bölgedeki Romanlar tarafından yapılmaktadır. Sanayide tütün işçiliği, deri işleme atölyeleri ve ayakkabı üretim sektörü gibi emek yoğun işler uzun süre yapıldığında sağlık sorunları yaratmaktadır. Özellikle deri ve ayakkabı üretim sektörlerinde çalışanlar kullanılan kimyasalların yol açtığı sağlık sorunları ile karşılaşmıştır.

4.2 İstihdam

Etnik temelde ayrıştırılmış veriler toplanmadığı için Türkiye’de Romanların istihdam durumunu gösteren bilgiler bulunmamaktadır. Öte yandan mevcut bilgiler Romanların büyük bölümünün kayıt dışı işgücü piyasasında (Kâğıt toplama, hurdacılık, çiçekçilik gibi) düşük vasıfı işlerde (Temizlik gibi), geçici işlerde (Mevsimlik tarım işçiliği gibi) çalıştığını, bazı Romanların ise geçimlerini işportacılık, müzisyenlik gibi geleneksel mesleklerden kazandığını göstermektedir. Bu mesleklerin büyük bölümünün kayıt dışı olması nedeniyle Romanların birçoğunun sosyal güvenlik sistemine erişimi yoktur. Bununla birlikte birçoğu düzenli ve istikrarlı bir gelire sahip değildir.

Düşük eğitim düzeyi ve işgücü piyasasının talep ettiği vasıflardan yoksun olmanın yanı sıra önyargılar ve ayrımcılık da Romanların işgücü piyasasındaki dezavantajlı durumunda belirleyici rol oynamaktadır. ERRC ve diğer kuruluşlar Roman bireylerin iş başvurularının işverenler tarafından kişinin Roman olduğunu ya da Romanların yaşadığı mahallelerde oturduğunu öğrendikleri zaman geri çevrildiğinin örneklerini belgelemişlerdir.

İşgücü piyasasına erişimde Roman kadınlar daha dezavantajlı durumdadır. Mevsimlik tarım işçiliği çocukların okula devamlılığında olumsuz etki yaratmaktadır. Bu tür işler Mayıs ve Kasım ayları arasında olmakta ve genellikle Romanların yaşadıkları kentlerden uzak bölgelerde bulunmaktadır. Bu durumda çocuklar aileleriyle birlikte çalışma yerine gitmekte ve okula devam edememektedir. Bazı Roman kız çocuklar dönüşte de aileleri tarafından okula devam etmelerine izin verilmediğini belirtmektedir.

Öte yandan devlet Romanların işgücü piyasasında yaşadığı zorlukları kabul etmektedir. 2009 ve 2010 yıllarında yapılan toplantılarda hükümet yetkilileri Romanların istihdam olanaklarını artırmaya yönelik politikalar ve önlemlerin geliştirileceğini belirtmişlerdir. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Mart 2012’de Türkiye İş Kurumu’na (İŞKUR) 47

Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir

İlden 1.500 Roman'a aylık 750-900 TL maaşla 8 ay süreli geçici iş bulunması talimatı vermiştir. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Aralık 2012'de 1.365 Romanın istihdam edildiğini ve 537 kişinin mesleki eğitim sertifikalarını aldığını, ayrıca İŞKUR'un istihdam programlarına Romanlara yönelik özel bir kotanın dâhil edildiğini açıklamıştır. Ancak Avrupa Komisyonu'nun 2012 Türkiye İlerleme Raporu'nda şu saptama yer almaktadır: "Çalışma Bakanlığı ve İŞKUR'un Romanların kamu yararına geçici işlerde istihdamını geliştirici çabaları olmuştur. Ayrıca mesleki eğitim olanağı sunulmuştur. Ancak eğitim kurslarının ve sağlanan istihdamın geçici niteliği ve program hakkında bilgi verilmemesi konularında sorunlar bulunmaktadır." Bu çalışmaların sonucunda görülmektedir ki Roman yurttaşların istihdam olanaklarını artırıcı orta ve uzun vadeli planlama yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Ayrıca Roman nüfusun düzenli, kayıtlı işlere erişim oranı düşüktür ve Romanlar önyargı ve ayrımcılığa uğramaya devam etmektedir.

Romanlar arasında istihdam oranları düşük, işsizlik yaygındır. Özellikle, Roman kadınların ve gençlerin işgücüne katılım oranları düşüktür. İş bulabilenler de genellikle kayıt dışı ekonomide, geçici ve düşük ücretli işlerde çalıştırılmaktadır. İstihdam edilebilirliğe ilişkin kısıtlamalar, Romanlar ve diğer dezavantajlı grupların işgücü piyasasına dâhil olması önündeki en büyük ve en önemli engeldir. Dezavantajlı olup da iş arayan kişiler çoğunlukla eğitim düzeyi düşük, mesleki becerisi yetersiz olan, az sayıda iş deneyimi olan kişilerdir ve bu kişilerin iş kariyerleri, işsizlik ve inaktiflik ile nitelendirilmektedir. Buna ek olarak, bu kişiler genellikle adli sicil kaydı olan kişilerdir, bu da işe alınmaları önünde ciddi bir engel teşkil etmektedir. Sağlık koşullarının iyi olmaması ve madde bağımlılığı gibi diğer sorunlar da engel olabilmektedir. Çoğu durumda, okuma-yazma ve matematik becerileri veya işyerine uygun davranışlar sergileme gibi bazı önkoşullar da bu kişilerde bulunmamaktadır. Düşük eğitim düzeyi ve istihdam edilebilirliği azaltan diğer faktörlere ek olarak, ayrımcılık, cesaretin kırılması, ayrılmış topluluk halinde yaşama ve finansal kaynak yetersizliği gibi istihdama katılıma ilişkin kısıtlamalar da dezavantajlı grupların, özellikle de Romanların önündeki ikinci engeldir. Ayrıca dışlanmaya maruz kalan Roman toplulukları çoğunlukla işsizlik oranının yüksek olduğu yerlerde ikamet etmektedir. İş arayan Romanların çoğunun, işe girmek için gerekli sosyal bağları ve açık işler hakkında bilgi alacak sosyal ağları yoktur. İş arama konusundaki başarısız girişimler ve topluluktan iş arayan diğer kişilerin olumsuz deneyimleri de iş arama konusunda cesaret kırıcı bir etki yaratmaktadır. Düzgün bir iş bulma olasılığı çok düşük görüldüğü için aktif bir şekilde iş arama veya mesleki eğitime kaydolma teşvikleri olmamaktadır. Sermaye eksikliği de kendi işyerini açmak isteyen veya serbest meslek yapmak isteyenlerin önünde önemli bir engel teşkil etmektedir. Bu engelleri ortadan kaldırmak için genellikle işgücü piyasasına entegrasyonu destekleyecek çok boyutlu programlara ihtiyaç duyulur. Burada amaç, eş zamanlı olarak istihdam edilebilirliği arttırmak ve işgücü piyasasına katılımın önündeki engelleri azaltmaktır. Kamu istihdam hizmetleri (Türkiye'de İŞKUR tarafından sağlanan hizmetler), ulaşılması zor grupları (Özellikle Romanları) dâhil etmek için yaklaşımlar geliştirmeli ve dezavantajlı grupların ihtiyaçlarını karşılamak üzere teknik ve mesleki eğitim programları tasarlamalıdır. Ayrılmış topluluklarda yaşayan Romanların okuma-yazma oranları çok düşük olduğu için, mesleki ve teknik eğitim, ikinci şans eğitimi ve okuma-yazma programlarıyla tamamlanmalıdır. İstihdam edilebilirliğin artırılması, dezavantajlı ve iş arayan kişilerin işe girmesini tek başına garanti etmeyeceği için çıraklık programları ve

İNSAN KAYNAKLARININ
GELİŞTİRİLMESİ
PROGRAM OTORİTESİ

CSGB

T.C. ÇALIŞMA VE
SOSYAL GÜVENLİK
BAKANLIĞI

Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir

yerel işverenlerle işbirliği gibi iş hayatına katılımın önündeki kısıtlamaları azaltmak üzere tasarlanan tedbirlere de ihtiyaç vardır. Burada tercih edilen yaklaşım, istihdama doğru adım adım ilerleyen ve kişiye özel yöntemler geliştirilmesidir. Bu yöntemler; temel okuma-yazma ve işgücü piyasası becerilerinin oluşturulması ile başlayacak, hedeflenen mesleki ve teknik eğitimle devam edecek ve iş arayan kişiyi istihdama entegre edecek çıraklık düzenlemeleri gibi tedbirlerle sonlanacaktır. Bu yolun tamamlanması için iş arayan kişinin desteğe, tavsiyeye, danışmanlığa ve kontrole ihtiyacı vardır. Bu nedenle, programın eğitim ve iş arabuluculuğu faaliyetleri, bu rehberlik ve koordinasyonu sağlayan sosyal hizmet ve vaka yönetimi hizmetleriyle tamamlanmalıdır.

4.3 İşgücüne Katılım ve Çalışma Hakkı

Türkiye'deki Roman topluluklarının geçirdikleri ekonomik ve tarihsel dönüşümler sosyal haklardan faydalanma durumlarını etkilemiştir. Romanların ve Domların mevcut işgücüne katılım durumlarını değerlendirebilmek için bu dönüşümleri daha yakından irdelemek gerekmektedir. Romanlar 1950'li yıllarda gerçekleşen tarımsal dönüşüm ve teknolojinin yaygın kullanımı sonucunda Edirne'de yerleşik hayata geçerken Diyarbakır'daki Domlar zorunlu göç sonrası özellikle 1992–93 yıllarında Diyarbakır'da yerleşik hayata geçmişlerdir.

1950'li yıllarda gerçekleşen ilk göç dalgasının göçmenleri (1950–1960) şehirlerde geçici iş bulan eski mevsimsel işçilerdir. Dom topluluğu 1990'lardan önce Kürt toplumuna ekonomik ve sosyal olarak bağımlı bir topluluktu. Ekonomik olarak müzisyenlik yapan Domlar köyün ağası ve köylüler tarafından verilen hasat artığı ürünlerle geçinerek köyleri dolaşmaya giderlerdi. Ekonomik ve sosyal olarak Kürt toplumu tarafından kabulleniş 1990'larda aşınmaya başlamıştır. Göçebelik faaliyetleri korucular tarafından yasaklanmış, dolaştıkları köyler güvenlik gerekçesiyle boşaltılmıştır. Bugün Diyarbakır'da zorunlu göçle birlikte gelen Kürtlerle aynı mahallelerde yaşamaktadırlar. Müzisyenlik meslekleri ise düğün salonlarının artması ve davul zurnanın yerini elektronik sazın alması sonucunda kaybolmuş ya da azalmıştır. Romanlar ve Domların işgücü dağılımı toplumsal cinsiyet açısından farklılık göstermektedir. Aynı zamanda bu farklılık yapılan işlere göre de değişmektedir.

4.4 Romanların ekonomiden dışlanması

Türkiye'deki çeşitli Çingene gruplarının ekonomik durumu daimi olarak kötüdür. Roman grupları arasında elit tabakadan sayılanların durumları bile, önyargı ve ayrımcılık dışındaki çeşitli sebeplerden dolayı sürekli olarak kötüleşmektedir. Genellikle, sosyal güvenlik ve sözleşme kapsamında çalışanlar yok denecek kadar azdır. Söz konusu işler, çoğu zaman geçici, yarı zamanlı ve kayıt dışıdır, aynı zamanda bu işlerde çoğu zaman, sağlık ve güvenlik kaygıları tamamen göz ardı edilerek çalışılmaktadır. Romanların bulabildiği vasıfsız işler el emeğine dayanan alanlarda yoğunlaşmaktadır. Kalfalık veya ustalığa dayalı zanaatkârlık sahasında iş bulabilme olanağı ise azdır. Diğer yandan Romanların "aklı bir karış havada", "aylak" ve "beceriksiz çalışanlar" olduğu fikri yaygındır. Romanların terfi etmek ya da maaş zammı gibi talepleri olduğuunda sebep gösterilmeden işten atılma ve sigorta primlerinin ödenmemesi gibi yaptırımlarla karşılaştığı gözlenmektedir.

Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir

Ezici çoğunluğun bir işi yoktur ve Romanların önemli bir kısmı geçici işler, işportacılık, bazen de sokakta ufak tefek Őeyler satar gibi görünerek dilencilik yapmaktadır. Devlet bürokrasisinde, eğitim ve sağlık sektörlerinde iş bulabilmek ya da askerliği bir meslek olarak seşmek, geleneksel önyargılar ve eğitim eksiklikleri nedeniyle imknsızdır. Romanlar arasından polis, mühendis, akademisyen gibi meslek sahipleri çıkıyorsa da, bunlar son derece nadirdir ve bu kişiler çoğunlukla Roman olduklarını saklayarak mesleklerinde ilerleyebilmektedir.

İNSAN KAYNAKLARININ
GELİŞTİRİLMESİ
PROGRAM OTORİTESİ

ÇSGB

T.C. ÇALIŞMA VE
SOSYAL GÜVENLİK
BAKANLIğI

Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir

5. KOCAELİ'NDE YAŞAYAN ROMANLAR

Kocaeli Romanları geçimlerini ağırlıklı olarak müzisyenlik, hamallık, ayakkabı boyacılığı, bohçacılık ve hurda toplayıcılığıyla sağlamaktadır. Romanlar Federasyonu verilerine göre Kocaeli'nde 40.000 Roman yaşamaktadır. Romanların sosyoekonomik olarak bölge kaynaklarından yararlanamadıkları bilinmektedir. Romanlar arasında işsizlik ve kayıt dışı istihdam oranı oldukça yüksektir. Kocaeli'nde yaşayan Roman vatandaşlar genellikle kalifiye olmayan işleri icra etmektedir.

Romanlar Federasyonunun 2015 yılında Roman Vatandaşların İstihdam Edilmesinin Önündeki Engellerin Kaldırılması Projesi kapsamında yürüttüğü araştırmaya göre ildeki Romanlar arasında en popüler meslek şoförlüktür. Diğer yandan seyyar satıcılık Romanlar arasında yaygın olan diğer meslektir. Roman kadınlar arasında ise en çok icra edilen meslek temizlik işçiliğidir. İldeki Romanların önemli bir kısmı demircilik/kalaycılık mesleğini icra etmektedir. Romanlar bu işi atalarından öğrendiklerini ve kendilerinden sonraki nesillere de aktarmak istediklerini belirtmiştir. Bu mesleğe ek olarak bohçacılık, çiçekçilik, müzisyenlik, hamallık gibi geleneksel Roman mesleklerini icra ettiren Romanların sayısı da oldukça fazladır.

Bölgedeki Romanların %70'i sosyal güvenceye (SGK ya da yeşil kart) sahiptir. Romanların yarıya yakını asgari ücret ile geçimini sağlamaktadır. Bu durumun Romanların yaklaşık %40'ının geçimini gündelik işler ile sağlamasından kaynaklandığı belirtilmektedir.

Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir

5.1 Kocaeli’nde İstihdam Olanakları

Sosyal Güvenlik Kurumu verilerine göre Kocaeli’deki toplam sigortalı çalışan sayısı 2012 itibariyle 389.350 kişidir. Aynı dönemde ilde 34.350 firmanın faaliyet gösterdiği belirtilmiştir. Bu verilere göre firma başına düşen ortalama çalışan sayısının 11,33 kişi olduğu görülmektedir. Bu rakam Türkiye genelinden 3,23 kişi fazladır. Türkiye’deki kayıtlı çalışan sayısına bakıldığında ise Kocaeli’nin Türkiye’deki toplam çalışan sayısının %3,32’sini istihdam ettiği, ülke genelindeki firmaların ise %2,38’nin Kocaeli’nde faaliyet gösterdiği görülmektedir. 2015 ADNKS verilerine göre Türkiye’nin toplam nüfusu 78 milyon 741 bin 053 kişi olup Kocaeli’nin nüfusu 1 milyon 780 bin 55 kişidir. Kocaeli Türkiye nüfusunun %2,26’sını barındırmaktadır. Çalışan sayısı olarak ise Türkiye genelinde çalışanların %3,32’sini istihdam ettiği, kısacası nüfusun istihdam edilmesi bakımından önemli bir oran yakaladığı görülmektedir. Kocaeli’deki firmaların faaliyet gösterdiği sektörler genel itibariyle şu şekildedir:

- Kimyevi Madde ve Mamuller,
- Otomotiv Yan Sanayi,
- Ana Metal Sanayi,
- Makine ve Yedek Parça,
- Elektrik Elektronik,
- Nakliye/Lojistik,
- Bilişim,
- Lokanta/Yeme İçme Yerleri,
- İnşaat,
- Mobilya,
- Gıda Maddeleri Ticareti,
- Çimento ve Toprak Ürünleri,
- Sigorta,
- Turizm,
- Hazır Giyim ve Konfeksiyondur.

5.2 Kocaeli’nde Kentsel Yoksulluk

Dünyada meydana gelen ekonomik ve teknolojik değişimler toplumsal hayatı doğrudan etkilemektedir. Yoksulluk sorunu dünyanın her yerinde farklı şekillerde hissedilen önemli bir sorundur. Yoksulluk kırsal kesimde görüldüğü gibi kentsel alanda da kendisini hissettirmektedir. Kentlerde topraktan ve ona bağlı üretimden yoksun kitleler ekonomik yaşama etkin bir şekilde katılamaması veya hiç katılmaması durumunda kent yoksulu olarak hayatlarına devam etmektedir. Tarımdaki teknolojik gelişmeler nedeniyle kırsalda işsiz sayısı artmakta ve bu durum kırsaldan kente doğru göçü hızlandırmaktadır. Kente gelen vasıfsız kitlelerin istihdamında sorunlar yaşanmaktadır. Küresel rekabetin tüm dünyayı etkisi altına aldığı günümüz ekonomik koşullarında kente göç edenlerin en büyük sorunu işsizlik olmaktadır.

İNSAN KAYNAKLARININ
GELİŞTİRİLMESİ
PROGRAM OTORİTESİ

T.C. ÇALIŞMA VE
SOSYAL GÜVENLİK
BAKANLIĞI

Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir

Kentteki sanayii sektörünün aradığı eğitim ve nitelik olguları göç edenlerin kentteki gelirden yeterince pay almasını güçleştirmektedir. Bunun sonucunda niteliksiz iş gücü kendi hayatını idame ettirebilmek için nitelik ve eğitim aranmayan enformel sektörlerde çalışmaya başlamaktadır. Bu sektörlerin sağladığı gelir düzeyi kabul görmüş asgari geçim standartlarının altında olduğundan bu kapsamdaki kişi ve aileler birçok temel ihtiyaçtan yoksun kalmakta ve yoksulluk ortaya çıkmaktadır.

Kentsel yoksulluk batıda genellikle sosyal dışlanma ve entegrasyonla birlikte tarif edilmektedir. Sosyal dışlanma ise birçok içeriğe sahiptir ve metropollerde daha fazla görülmektedir. Metropollerin eski yapılarının yoğunlaştığı noktalarda işsiz, düşük eğitimli ve göçmen nüfus arasında yaygın bir yoksulluk görülmekte, bu bölgelerde sosyal kutuplaşma başlamaktadır. Kentsel yoksulluğun nedenleri ve sonuçları üzerinde temel görüş ayrılıkları siyasi programların başarılarını azaltmakta, sorun toplumsal yapıda ciddi bozulmalara neden olmaktadır. İlk bakışta toplumun alt katmanlarını ilgilendiriyor gibi görünen yoksulluk aslında tüm toplumsal katmanları yakından ilgilendirmektedir.

Marmara bölgesinin kuzey batısında yer alan Kocaeli'nin karayolu, deniz yolu, demir yolu elverişliliği ve İstanbul'a yakınlığı kenti yatırımcılar için cazip hale getirmiştir. Bu nedenle birçok sanayii yatırımı Kocaeli çevresinde toplanmıştır. Hızla gelişen sanayileşme nedeniyle kent işsizler için öncelikli göç alanlarından biri olmuştur. Kentsel gelişmenin ilk dönemlerinde istihdam ve kalkınma için olumlu sonuçlar doğuran bu hareketlilik günümüzde kentleşme ve kentleşme açısından bakıldığında önlenemez hale gelmiştir. Bu nedenle Kocaeli'nin sanayileşmesi günümüzde bazı olumsuzlukları beraberinde getirmiştir. Kentin aldığı yoğun yatırımlar tarımdan koparak bir sanayi kenti haline gelmesine ve bunun sonucunda yoğun göç almasına neden olmuştur. İl işçi deposu vafına bürünerek gelir dalgalanmalarının yaşandığı bir nitelik kazanmıştır.

5.3 Kocaeli'nde Yoksulluğun Nedenleri

Kentleşme en basit anlatımıyla kır yaşamından uzaklaşarak kent yaşamına uyum sağlamak olarak ifade edilmektedir. Kentte uyumluluğu engelleyen birçok neden olmakla birlikte bu faktörler genel olarak 3 başlık altında toplanmaktadır. Bunlar; kente göç edenlerin sosyal ve kültürel yapısı, kentin yapısı ve kuralları ile kentin sahip olduğu kültürel yapıdır.

Göçlerin kent yaşamına etkisi: Kişilerin sahip olduğu kültürel değerler din, felsefe, sanat, dil gibi bütün hayat tarzını ifade etmektedir. Bu farklılıklar sosyal çatışma, farklı örf ve adetler, kültürel farklılık ve yabancılaşma gibi sorunları beraberinde getirmektedir. Ekonomik koşulların ağırlığı farklı sosyoekonomik gruplar üzerinde farklı etkiler yaratarak insanları tahammülsüz hale getirebilmektedir. Yoksul kesimlerde yaşayan insanlar daha önce sahip oldukları öz denetimden uzaklaştıkları için değer yargılarını da yitirmeye başlamaktadır. Bu durumun kolay para kazanmanın yasal olmayan yollarını deneme ve suç sayısında artışa neden olduğu belirtilmektedir.

Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir

Kırsal alanda mevcut olan kültür ve değerlerin kent değerleriyle çatışması: Büyük kentlerde gecekondulu olgusunu oluşturan en önemli etkenin kırsaldaki kültür ve değerlerin kent değerleriyle çatışması olduğu belirtilmektedir. Gecekondularda kırsal gelenekler devam etmektedir. Türk kır yaşamının şeklini mezhebi, etnik grubu, dini oluşturmaktadır. Kentlerde hemşeri olgusunu genelde aynı köyden olanlar değil aynı kazadan, aynı vilayetten hatta aynı mezhepten olanlar oluşturmaktadır. Aynı yörelerden gelenler yakın yerlere yerleşerek Kültür Ocağı oluşturmaktadır. Böylelikle her biri memleketindeymiş gibi yaşamaya devam etmektedir. Bu durumun insanların kente olan intibakını zora soktuğu vurgulanmaktadır.

Gecekondulaşma: Kocaeli'nde gecekondulaşma olgusu tehlikeli boyutlarda yaşanmaktadır. Derince, Yenidoğan, Gültepe, Serdar, Şirintepe Mahallelerindeki gecekondular Saraybahçe Belediyesinin çalışmaları ile meşru hale gelmiştir. Kentte artan konut stoku ile gecekondulaşma azalsa da Tavşantepe Mahallesi ve diğer mahallelerde gecekondulara rastlamak mümkündür.

Göç edenlerin yaşadığı ezilmişlik duygusu: Bu duygunun yoksulluk kültürüne sahip olan ve koşullar değıştikçe bunalımlı ve sadece günlük yaşayan, geleceğin önemsenmediği gruplarda oluştđu ifade edilmektedir. Yoksulluk kültürü ile yetişen çocuklar dağılmış aile ile yaşadığı gibi şiddete maruz kalabilmektedir. Bunu sonucunda eğitim hayatından kopmalar başlayabilmektedir. Bu yapı kuşaktan kuşağa diyalektik bir şekilde aktarılmaktadır. Kocaeli'nde bulunan Dilovası Mahallesi ile Gebze'deki Yahya Kaptan Mahallesi ile İzmit bölgesi bu duruma örnek teşkil etmektedir. Kentin iş hayatı uzmanlaşmış ve beceri kazanmış insanları kabul etmektedir. Yüksek gelir getiren işler eğitim, beceri ve teknik bilgi gerektirmekteyken göçle gelen gecekondulu nüfusu mevcut eğitim düzeyi ile bu işlere girmekte güçlük çekmektedir. Kentin mevcut koşullarına katılmakta zorluk yaşayan bu insanların entegrasyonu bu nedenle kolay olmamaktadır. Bu durum büyük şehirlere vasıfsız olanların yığılmasına ve enformel işlerin artmasına sebebiyet vermektedir. Kocaeli'nde aile reislerinin eğitim oranlarının düşük olduğu bilinmekte ve bu oran gecekondulu bölgelerine doğru artmaktadır.

17 Ağustos depremi ve etkileri: 17 Ağustos depremi bölgede ekonomik anlamda çöküntü yaratmıştır. Diğer taraftan yaşanan sosyal ve ruhsal bunalımlar insanları derinden etkilemiştir. Kentte yoksulluğu artırıcı en önemli etken deprem haline gelmiştir. Deprem bir yandan yeni yoksullar yaratırken diğer taraftan var olan yoksulluğu artırır hale getirmiştir. Bununla birlikte yapılan yardımların cazip gözükmesi il dışından yeni yoksulların gelmesine ve gecekondulaşmanın artmasına neden olmuştur.

Sonuç olarak Kocaeli'nde görülen yoksulluğun çözümü devlet politikalarıdır. Devlet yoksulluğun nedenlerini araştırarak yoksul kesime kalkınmaları için olanaklar tanımalıdır. Yerel yönetimler yoksulların entegrasyonu için programlar geliştirerek bu sürece katkıda bulunmalıdır. Sağlık ve alt yapı sorunları aşılmalı, eğitim takip edilmelidir. Tüm bu anlatılanlar ışığında Romanların sosyal dışlanma ve yoksulluk durumlarına bakılırsa yukarıda anlatılanlarla paralellik

Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir

gösterdiği görülecektir. Sosyal dışlanmanın nedenleri arasında yoksulluk, gelir dağılımı adaletsizliği, göç, sosyal güvencesizlik ve eğitim oranının düşüklüğü yer almaktadır. Romanlarda en sık karşılaşılan olgular yoksulluk, eğitimsizlik ve sosyal dışlanmadır. Bu olguların hepsi birbiriyle ilişkilidir. Sosyal dışlanmanın Roman Durumu, üzerinde durulması gereken en önemli sosyal sorundur.

5.4 Kocaeli'ndeki Romanların ve Akraba Grupların Genel Görünümü

- Roman mahalleleri sosyolojik açıdan sembolik yaşamı üreten mekânlar görüntüsündedir.
- Mahalleler sosyal sistemle ve kentle sınırlı iletişim kuranlar açısından bir kaçış çizgisi alanıdır.
- Ekonomik ve sosyal açıdan daha iyi konumda olan nüfus mahalleleri tampon bir yerleşme mekânı olarak görmektedir.
- Mahalleler mevcut haliyle yoksulluk temelli bir yaşam alanıdır.
- Mahallelerde eğitim seviyesi düşük, işsizlik oranı yüksektir.
- Mahallelerde okur-yazar olmayan sayısı yüksektir.
- Mahallelerdeki sınırlı sosyal teneffüs alanları kendi içinde farklı gruplara ait mekânlar olarak ayrılaşmıştır.
- Mahalleler Roman gruplar açısından cemaatleşme ve kabileleşme alanıdır.
- Roman mahallelerini oluşturan olgu ortak tarihsel bellek, ortak kültürel miras ve kolektif kimlik duygusudur.
- Roman mahallelerinin içe kapalılığı burada yaşayan nüfusun kent yaşamı dışına itildiği hissine kapılmasına yol açmakta ve bu durum toplumla pasif anlamda çatışmaya girebilmelerine ve vatandaşlık görevlerini yerine getirmede isteksizliğe yol açabilmektedir.
- Mahallelerde yaşayan nüfus belirsizlik, güvensizlik, yoksulluk, eşitsizlik, yalnızlık, iletişimsizlik ve korku karşısında ortak çözüm arayışı içindedir.
- Roman mahallelerindeki sosyalizasyonun içe kapalı oluşu bir boyutuyla bireyi koruyucu ve yandaşlar arasında irtibat ve karşılıklı destek ve kalkan görevi yüklenmesi yanında dış gruptaki çoğunluğın sahip olduğu norm, değer ve hayat tarzlarıyla ilişki kurmasını zorlaştırmaktadır.
- Kentin diğer yaşam alanlarından yalıtılmış bir mekânda yaşama çocukların gelişim sürecini ve geleceğe bakışlarını etkilemektedir.
- Aile içi şiddet ve sokak şiddeti arasında kalan çocuklar şiddeti kendilerini ifade etmenin bir yolu olarak görmektedir.
- Roman mahallelerindeki konut stokunun sınırlı oluşu ve nüfus artışı ciddi barınma problemleri oluşturmakta ve 2-3 aile aynı evde barınmak zorunda kalabilmektedir.
- Hali hazırda çoğu aile dedesine ait tapulu evlerde yaşamlarını sürdürmektedir.
- Bölünmüş ev tipi yaşam tarzı Roman mahallelerinde oldukça yüksek bir orana sahiptir. Bölünmüş ev tipi; tuvalet, banyo veya mutfağın paylaşılabilirdiği ve her aile için bir veya en fazla iki odanın olduğu konut biçimi olarak tanımlanmaktadır.

Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir

- Roman aileler arasında gelini eve alma geleneği açık bir Şekilde varlığını devam ettirmektedir.
- Roman mahallelerinde ailesinin veya kayınpederinin evinde kalanlarla birlikte düŐünüldüđünde ciddi bir konut sorununun olduğu ve nüfusun yarıdan fazlasının kendilerine ait olmayan konutlarda yaşamlarını sürdürdükleri grlmektedir.
- Roman mahallelerinde hala vatandaşlık numarası olmayanların varlığı devlet-vatandaşlık ilişkilerinin sağlıklı iŐlemesini engellemekte, mahalle nüfusunun sağlıklı olarak tespit edilmesini engellemektedir.

İNSAN KAYNAKLARININ
GELİŞTİRİLMESİ
PROGRAM OTORİTESİ

ÇSGB

T.C. ÇALIŞMA VE
SOSYAL GÜVENLİK
BAKANLIğI

Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir

6. PAYDAŞ GÖRÜŞMELERİ ANALİZİ

Araştırma kapsamında Kocaeli'ndeki romanların istihdam durumları hakkında bilgi alabilmek için ilde faaliyet gösteren paydaş kurumlarla görüşmeler yapılmıştır. Görüşmeler için araştırma ekibi tarafından bir paydaş analiz formu oluşturulmuştur. Form rapor ekinde sunulmuştur.

Paydaş görüşmeleri çalışması kapsamında 16.01.2017 ve 20.01.2015 tarihleri arasında 21 adet kurumla yapılan yüz yüze görüşmeler sonucunda elde edilen analizler detaylı olarak aşağıda aktarılmıştır.

Görüşme Yapılan Kurumlar

No	Kurumun Adı
1	Körfez Belediyesi
2	Gebze Organize Sanayi Bölge Müdürlüğü
3	Kandıra Belediyesi
4	Kocaeli Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliği
5	Kocaeli Ticaret Odası
6	Körfez Ticaret Odası
7	Asım Kibar Organize Sanayi Bölge Müdürlüğü
8	Kocaeli İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü
9	KOSGEB Kocaeli İl Müdürlüğü
10	Kocaeli Büyükşehir Belediyesi
11	Derince Belediyesi
12	Kocaeli Sanayi Odası
13	Körfez Halk Eğitim Merkezi

İNSAN KAYNAKLARININ
GELİŞTİRİLMESİ
PROGRAM OTORİTESİ

T.C. ÇALIŞMA VE
SOSYAL GÜVENLİK
BAKANLIğI

Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir

14	Gebze Belediyesi
15	Gebze Ticaret Odası
16	İzmit Belediyesi
17	İzmit Kaymakamlığı
18	Kocaeli Halk Sağlığı Müdürlüğü
19	Kocaeli İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü
20	Tüm Kocaeli Roman Kül. Araş. Day. Ve Yard. Derneği
21	Derince Limanı Eti Soda İşletmesi

6.1 Paydaş Görüşleri

Paydaşların Roman istihdamına yönelik faaliyetleri, Romanların yaşadığı istihdam sorunlarına yönelik görüşleri ve Roman istihdamının artırılması için yapılması gereken çalışmalar ile ilgili görüşleri şu şekildedir:

Görüşme yapılan paydaşlara Romanlar ile işbirliği geçmişlerinin olup olmadığı sorulmuştur. Kocaeli Ticaret Odası resmi bir işbirlikleri olmamasına rağmen Romanlarla ilgili faaliyetleri olan sivil toplum örgütleriyle etkileşimleri olduğunu belirtmiştir. Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Romanlarla ortak yürüttükleri projeler olduğunu belirtmiştir. Romanların proje fikirlerini hayata geçirmesinde belediye personellerinin kendilerine yardımcı olduğunu belirten yetkililer Roman mahallerinde Bilgi Evleri açıldığını ve Roman spor kulüplerine destek verildiğini vurgulamaktadır. Derince Belediyesi yapılan sosyal yardımlardan Romanların da faydalandığını belirtmiştir. Kocaeli Sanayi Odası Romanların düzenlediği bir yemek organizasyonuna kurum olarak destek verdiklerini ve Odanın düzenlediği faaliyetlere Romanların katılım gösterdiğini belirtmiştir. Gebze Belediyesi Kültür Gezileri kapsamında Roman çocuklarına Darıca Hayvanat bahçesinin gezdirildiğini belirtmiştir. İzmit Belediyesi yetkililerinin Romanlara yönelik düzenlediklerini belirttiği çalışmalar madde bağımlılığıyla mücadele çalışmaları, toplu nikâh töreni, resim sergisi ve Milli Birlik Beraberlik Marmara Roman Buluşması organizasyonudur. Kocaeli İl Kültür Turizm Müdürlüğü her sene Romanlarla beraber Hıdırellez etkinlikleri düzenlediklerini vurgulamıştır. Tüm Kocaeli Roman Kültürü Derneği Roman çocuklara yönelik ilahi ve keman korusu kursları düzenlediklerini ve Romanların istihdam edilebilirliklerini artırmak için İŞKUR ve ilçe belediyeler ile çalışmalar yürüttüklerini belirtmiştir. Dernek bunlara ek olarak yardıma muhtaç Roman ailelere yönelik yardım çalışmaları yürütmektedir. Derince Limanı Eti Soda İşletmesi ise kurumlarında Romanların da yer aldığını ve uzun yıllardır birlikte çalışmalar yürüttüklerini belirtmiştir.

Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir

Kurumlara Romanların hizmetlerinden yararlanma oranı sorulmuştur. Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Romanlara ellerinden geldiğince yardımcı olmaya çalıştıklarını belirterek Romanlara belediye hizmetlerinden yararlanma noktasında pozitif ayrımcılık yapıldığını vurgulamaktadır. Körfez Halk Eğitim Merkezi Bakanlığın belirlediği ölçütler çerçevesinde başvuruda bulunan Roman vatandaşlara yönelik kişisel ve mesleki gelişim faaliyetleri yürüttüklerini belirtmiştir. Gebze Belediyesi Romanların faaliyetleri için yoğunlukla belediyenin sahne ve ses sistemlerini kullandığını belirtmiştir. İzmit Belediyesi Romanlardan gelen tüm talepleri imkânları ölçüsünde karşılamaya çalıştıklarını belirtmiştir. Kocaeli İl Kültür ve Turizm müdürlüğü Roman vatandaşların hizmet taleplerinin tespit edilmesi durumunda kendilerine yönelik tüm desteğin sunulduğunu vurgulamıştır. Kandıra Belediyesi Roman vatandaşların yoğunlukla hizmetlerinden faydalandığını iletmiştir. Tüm Kocaeli Roman Kültürü Derneği hizmetlerinin öncelikli olarak Romanlara yönelik olduğunu belirterek düzenledikleri tüm etkinliklere Romanların katılım gösterdiğini belirtmiştir. Derince Limanı Eti Soda İşletmesi Romanların kurumlarından %10 oranında yararlandığını ancak bu oranı yetersiz bulduklarını ve artırmak istediklerini belirtmiştir. Paydaş görüşmesine katılan diğer kurumlar etnik farklılıkları gözetmediklerini ve tüm vatandaşlara eşit hizmet sunduklarını vurgulamıştır.

Kurumlara üçüncü olarak Romanların kurumunuzca sağlanan hizmetlerden yararlanma oranını yeterli bulup bulmadıkları sorulmuştur. Kocaeli Esnaf ve Sanatkârlar Odaları Birliği servis işletmeciliği, otobüsçülük, minibüsçülük ve nakliyecilik mesleklerinin icrasında ön plana çıkan Romanların kurum tarafından sağlanan hizmetlerden yararlanma oranını yeterli bulduklarını belirtmiştir. Kocaeli Büyükşehir Belediyesi bu anlamda bölgedeki en etkin kurum olduklarını düşünmektedir. Özellikle geçici işlerde Romanlara öncelik verildiği vurgulanmıştır. Derince Belediyesi yaptıkları yardımlardan en çok Roman vatandaşların yararlandığını ifade etmiştir. Körfez Halk Eğitim Merkezi Romanlar da dâhil olmak üzere tüm vatandaşların taleplerine %90-%95 oranında cevap verildiğini belirtmiştir. Kocaeli İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Romanların da diğer vatandaşlar gibi hizmetlerinden yararlandığını ve imkânları dâhilinde gerçekleştirdikleri faaliyetlerden Romanların yararlanma oranını yeterli bulduklarını ifade etmiştir. Kandıra Belediyesi Romanlara yönelik çalışmalar yürüttüklerini ancak özeleştiri yaparak bu çalışmaların yetersiz olduğunu ve oranı artırmak için çalışmalarını sürdürdüklerini ifade etmiştir. Tüm Kocaeli Roman Kültürü Derneği gelen taleplere göre çalışmalar yürüttüklerini, talep oranının az olması nedeniyle Romanların kurumlarından yararlanma oranını düşük bulduklarını belirtmiştir. Derince Limanı Eti Soda İşletmesi Romanlara yönelik çalışmalarını ve Romanların kurumlarının hizmetlerinden yararlanma oranını yeterli bulduklarını belirtmiştir.

Kocaeli Esnaf ve Sanatkârlar Odaları Birliği paydaş görüşmesinin dördüncü sorusu olan Romanların kurumunuzun hizmetlerinden yararlanma oranının artması için neler yapılabileceğini düşünüyorsunuz sorusuna servis işletmeciliği, otobüsçülük, minibüsçülük ve nakliyecilik alanında ön planda olan Romanların sabit işyerleri açabilmelerine yönelik çalışmalar yapılması gerektiğini düşündüklerini belirtmiştir. Körfez Ticaret Odası bu noktada araştırma eksikliği bulunduğunu ve çalışmalarını artırabilmek için araştırma yürütülmesi gerektiğini ifade etmiştir. KOSGEB Kocaeli

İNSAN KAYNAKLARININ
GELİŞTİRİLMESİ
PROGRAM OTORİTESİ

T.C. ÇALIŞMA VE
SOSYAL GÜVENLİK
BAKANLIğI

Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir

Müdürlüğü Roman vatandaşların girişimciliğe özendirilmesi noktasında çalışmalar yürütülebileceğini belirtmiştir. Kocaeli Büyükşehir Belediyesi ortak çalışmalar yürütülmesi gerektiğini ve Romanların istihdam edilebilirliklerini artırmak için düzenlenmesi gereken eğitim faaliyetlerinde tüm kurumların ortak harekete etmesi gerektiğini belirtmiştir. Körfez Halk Eğitim Merkezi makul kabul edilebilecek tüm talepleri karşılamaya çalıştıklarını ve hizmet kapasitelerini yeterli bulduklarını ifade etmiştir. Gebze Belediyesi Romanların hizmetlerinden yararlanma oranının Roman Dernekleri ile iletişimlerinin artırılması ile mümkün olabileceğini belirtmiştir. İzmit Belediyesi de Gebze Belediyesi gibi konuyla ilgili olarak Romanlarla olan iletişimin güçlendirilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Kocaeli İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü yürüttükleri çalışmalara Romanların yüksek oranlarda katılım gösterdiğini belirterek bu alanda yeni çalışmalar yapmaya ihtiyaçları olmadığını vurgulamıştır. Tüm Kocaeli Roman Kültürü Derneği bölge halkının ve bölgedeki yetkililerin konuya daha duyarlı olmalarıyla hizmet oranlarının artabileceğini ifade etmiştir.

Paydaş görüşmesinde kurumlara beşinci olarak Romanların istihdam sorunu yaşadığını düşünüp düşünmedikleri sorulmuştur. Kocaeli Ticaret Odası envanterinde Romanların istihdam durumuyla ilgili bilgi bulunmaması nedeniyle soruyu yanıtızs bırakmıştır. Kocaeli Esnaf ve Sanatkârlar Odaları Birliği Romanların istihdam sorunu yaşamadığını düşündüklerini ifade ederken Körfez Ticaret Odası Romanların istihdam sorunu yaşadığını düşündüklerini ifade etmiştir. Asım Kibar Organize Sanayi Bölge Müdürlüğü bünyesinde firmaları baz alarak Romanların istihdam sorunu yaşamadığını düşündüklerini iletmiştir. Kocaeli İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü bölgede böyle bir sorun olduğunu, bu durumun Romanlara karşı gelişen önyargıların yarattığı güvensizlikten kaynaklandığını ifade etmiştir. KOSGEB Kocaeli Müdürlüğü, Kocaeli Büyükşehir Belediyesi, Derince Limanı Eti Soda İşletmesi, Tüm Kocaeli Roman Kültürü Derneği ve İzmit belediyesi Romanların istihdam sorunu yaşadığını düşündüklerini ifade ederken Kocaeli Büyükşehir Belediyesi bu noktada çalışmalar yürüttüklerini ama diğer kurumların da bu konuda çalışma yürütmesi gerektiğini belirtmiştir. Diğer kurumlar bölgedeki Romanların istihdam sorunu yaşadığını düşünmediklerini belirtmiştir. Derince Belediyesi çalışmak isteyen her Roman bireyin iş bulabileceğini, Kocaeli Sanayi Odası verilen işleri yapma noktasında gayret göstermeleri durumunda Romanların da istihdam edildiğini, Gebze Ticaret Odası ve İzmit Kaymakamlığı Romanların istihdam oranlarının düşük olmasının nedeninin kendilerinin çalışmak istememesi olduğunu ifade etmiştir.

Kurumlara yukarıdaki sorunun akabinde altıncı olarak Romanların istihdam sorunu yaşadığını düşünüyorsanız bunun sebebi nedir sorusu yöneltilmiştir. Körfez Ticaret Odası bu durumun nedeni olarak ekonomik yoksunluktan kaynaklı eğitim eksikliğini ve toplumun olumsuz yaklaşımını göstermiştir. KOSGEB Kocaeli Müdürlüğü, Kandıra Belediyesi ve Kocaeli İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü Romanların istihdam problemi yaşama nedeninin güven eksikliğinden kaynaklandığını belirtmiştir. Derince Limanı Eti Soda İşletmesi bu sorunun ailevi nedenler, çalışma saatleri ve ücret düşüklüğünden kaynaklandığını belirtirken İzmit Belediyesi kamuoyundaki algı eksikliği nedeniyle bu sorunun yaşandığını vurgulamıştır. Kocaeli Büyükşehir Belediyesi eğitim eksikliği, ön yargı ve Romanların kültürel değerleri gibi

Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir

nedenlerin istihdam sorununa yol açtığını düşündüğünü ifade etmiştir. Gebze Ticaret Odası düşük ücret politikası ve Romanların yaptıkları işleri benimsememesinin bu soruna neden olduğunu vurgularken Körfez Halk Eğitim Merkezi eğitim eksikliği ve Romanların çalışmaya istek duymamasını istihdam sorununun nedeni olarak göstermiştir.

Romanların istihdam oranlarının artırılması için ne tür çalışmalar yürütülmesi gerekir sorusuna Kocaeli Ticaret Odası ticari hayatta daha aktif rol almalarına yönelik çalışmalar yürütülmesi gerekir cevabını vermiştir. Körfez Ticaret Odası Romanların uzun yıllardır sürdürdükleri atık toplayıcılığı mesleğinin modern teknikler ve belirli bir program ile yürütülmesiyle Romanların istihdam oranlarının artırılabilirliğini belirtmiştir. Asım Kibar Organize Sanayi Bölge Müdürlüğü, Gebze Belediyesi, İzmit Kaymakamlığı, Körfez Halk Eğitim Merkezi ve Kocaeli Sanayi Odası konuyla ilgili olarak eğitim olanaklarının artırılması gerektiğini belirtirken Kocaeli İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü toplumun Romanlarla ilgili yaşadığı güven probleminin çözümüne yönelik çalışmalar yürütülmesi gerektiğini belirtmiştir. KOSGEB Kocaeli Müdürlüğü ise Romanların girişimcilğe yönltilmelerinin istihdam oranlarını artıracakı görüşünü savunmaktadır. Derince Limanı Eti Soda İşletmesi Romanların iş hayatına girmesine engel olan ailevi nedenlerin ortadan kaldırılmasına ilişkin çalışmalar yürütülmesi gerektiğini belirtmiştir. Tüm Kocaeli Roman Kültürü Derneği Romanlara yönelik meslek edindirme kursları düzenlenmesi ve işverenlerin Romanlara uyguladığı ayrımcılığın ortadan kaldırılması gerektiğini ifade etmiştir. Kandıra Belediyesi Romanların tarım ve hayvancılık alanında çalışmaları için çeşitli eğitimlere tabi tutulmaları gerektiğini vurgulamıştır. İzmit Belediyesi Romanların istihdam oranlarının artırılmasına yönelik sosyal projeler geliştirilmesi gerektiğini belirtirken Kocaeli Büyükşehir Belediyesi de projeler geliştirilmesi gerektiğini ve buna ek olarak özellikle kamu kurumlarının iş birliği yapması gerektiğini ifade etmiştir. Derince Belediyesi de önceliği eğitime vererek Romanların kültürlerinden kaynaklanan çalışmama isteklerinin ortadan kaldırılması gerektiğini vurgulamıştır. Kocaeli İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü ise Romanların kültürlerine yönelik iş alanları geliştirilmesi gerektiğini ve bu işlerin teşvik edilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Paydaş görüşmesinde kurumlara bünyelerinde Roman personel istihdam edip etmedikleri sorulmuştur. Gebze Ticaret Odası, Kocaeli Sanayi Odası, KOSGEB Kocaeli İl Müdürlüğü, Körfez Ticaret Odası, Kocaeli Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliği ve Kocaeli Ticaret Odası bünyelerinde Roman personel istihdam etmediklerini belirtmiştir. Kocaeli İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Kocaeli Halk Sağlığı Müdürlüğü, Derince Belediyesi, Kocaeli Büyükşehir Belediyesi, İzmit Belediyesi, Kandıra Belediyesi, Tüm Kocaeli Roman Kültürü Derneği ve Derince Limanı Eti Soda İşletmesi Roman personel istihdam ettiklerini belirtmiştir. Gebze Organize Sanayi Bölge Müdürlüğü, İzmit Kaymakamlığı, Körfez Halk Eğitim Merkezi, Gebze Belediyesi, Kocaeli İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü ve Asım Kibar Organize Sanayi Bölge Müdürlüğü ise personel alımında ve sonrasında etnik kimlikle ilgili değerlendirme yapmadıklarını ve bu nedenle Roman personel istihdam edip etmediklerini bilmediklerini belirtmiştir.

Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir

Kurumlara bölgede Romanların değerlerine uygun iş imkânı olduğunu düşünüyor musunuz sorusu yöneltilmiştir. Asım Kibar Organize Sanayi Bölge Müdürlüğü balıkçılık, pazarcılık, müzisyenlik, hurdacılık, atık toplayıcılığı gibi mesleklerin bölgede Romanlar tarafından yaygın olarak icra edildiğini belirtmiştir. Kocaeli İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü bölgede Romanların değerlerine uygun işlerin bulunduğunu ama kendilerinin çalışmadığını ifade etmiştir. Gebze Belediyesi, Gebze Organize Sanayi Bölge Müdürlüğü, Derince Limanı Eti Soda İşletmesi, Tüm Kocaeli Roman Kültürü Derneği, Kandıra Belediyesi, İzmit Belediyesi, Kocaeli İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Kocaeli Ticaret Odası, Kocaeli Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliği, KOSGEB Kocaeli İl Müdürlüğü, Kocaeli Sanayi Odası ve Körfez Halk Eğitim Merkezi bölgede Romanlara yönelik iş imkanları olduğunu düşündüklerini ifade etmiştir. Gebze Ticaret Odası, İzmit Kaymakamlığı, Körfez Ticaret Odası, Kocaeli Halk Sağlığı Müdürlüğü, Derince Belediyesi ve Kocaeli Büyükşehir Belediyesi ise bölgede Romanlara yönelik iş olanaklarının günden güne azaldığını veya hiç olmadığını belirtmiştir.

Paydaş görüşmelerinde son olarak bölgede Romanların değerlerine uygun iş imkanları yaratılabilmesi için ne tür çalışmalar yürütülmelidir sorusu yöneltilmiştir. Kocaeli Büyükşehir Belediyesi ve Kocaeli İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü sepet örme, kalaycılık gibi geleneksel mesleklerin tekrar canlandırılmasına yönelik çalışmalar yürütülmesi gerektiğini belirtirken İzmit Kaymakamlığı geliştirilecek projeler ile Romanlara bu konuda destek sağlanması gerektiğini belirtmiştir. Gebze Ticaret Odası öncelikli olarak konuyla ilgili kapsamlı bir araştırma yapılması gerektiğini ve bunun akabinde KOSGEB, İŞKUR ve Halk Eğitim merkezi ortaklığında çalışmalar yürütülmesi gerektiğini belirtmiştir. Gebze Belediyesi Romanlara yönelik müzikal eğitim verilerek var olan yeteneklerinin geliştirilebileceğini belirtmiştir. Kocaeli İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü el sanatlarına yönelik projeler geliştirilmesi gerektiğini, Asım Kibar Organize Sanayi Bölge Müdürlüğü ise Romanların değerlerine yönelik işlere ilişkin eğitim faaliyetleri yürütülmesi gerektiğini belirtmiştir. KOSGEB Kocaeli Müdürlüğü hurdacılık, kalaycılık gibi alanlarda eğitimler verilmesi gerektiğini belirtirken diğer kurumlar bölgede Romanların değerlerine uygun mesleklerin olmadığını/azaldığını belirtmiştir.

6.2 Sonuç

- Paydaş görüşmesi yapılan kurumların büyük bir çoğunluğu daha önce Romanlarla işbirliği geçmişı olmadığını belirtmiştir.
- Kurumlar Romanların kendi hizmetlerinden yararlandığını belirtirken hizmet sunumunda etnik kimlik gözetmediklerini belirtmiştir.
- Kurumlar arasında Romanların istihdam sorunu yaşamadığını düşünenler Kocaeli'nde tüm vatandaşlara yönelik iş imkânı olduğunu belirtmektedir.
- Romanların istihdam sorunu yaşadığını belirten kurumlar ise Kocaeli'nin gelişmiş endüstrisi nedeniyle vasıflı işgücüne ihtiyaç duyduğunu, Romanların bu nedenle ildeki iş olanaklarından yararlanamadığını belirtmiştir.
- Romanların istihdam sorunu yaşadığını düşünen kurumlara göre bu durumun en önemli nedenleri eğitim eksikliği, toplumsal dışlanma ve ayrımcılıktır.

Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir

-Bölgede Romanların kültürel değerlerine uygun iş imkânı olmadığını belirten kurumlar bunun nedeni olarak Kocaeli'nin gelişmiş sanayi kuruluşlarına ev sahipliği yapmasını göstermektedir.

-Romanların değerlerine uygun iş imkanlarının geliştirilmesi noktasında yaygın görüş kamu kaynakları kullanılarak çeşitli projeler geliştirilmesi ve Romanlara bu alanda destek sunulmasıdır.

7. KOCAELİ'NDE ROMANLARIN İŞGÜCÜ PİYASASINA KATILIM SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ ÇALIŞTAYI

Çalışma kapsamında yürütölen faaliyetlerden en önemlileri arasında yer alan Romanların İşgücü Piyasasına Katılım Sorunları ve Çözüm Önerileri Çalıştayı 24 Şubat 2017 tarihinde proje ekibi ve danışman firma temsilcileri dışında 20 kişilik katılımcı bir grubu ile gerçekleştirilmiştir. Paydaş görüşmesi çalışmasının ardından Roman istihdamının artırılmasına yönelik stratejileri ve eylem planlarını belirlemek üzere ildeki yerel paydaşların katılımı ile düzenlenen çalıştayı amacı proje kapsamında oluşturulacak araştırma raporunun katılımcılık ilkesi ile düzenlenmesini sağlamaktır. Çalıştayda paydaş görüşmelerinin analizleri paylaşılarak bu sonuçlar üzerinden Roman istihdamını artırmaya yönelik stratejiler ve eylem planları geliştirilmiştir. Çalıştaya Kocaeli'deki yerel yönetim ve ilgili kamu kurumu yetkilileri, sivil toplum örgütleri ve işletmeler davet edilmiştir. Çalıştaydan elde edilen sonuçlar bölgede Roman istihdamının artırılmasına katkı sağlayıcı ve eylem planlarının belirlenmesinde rol oynayıcı nitelik taşımaktadır.

Çalıştay sırasında araştırma ve paydaş görüşmeleri sonuçlarını içeren sunumun ardından Kocaeli özelinde çalışma hayatına katılan/katılmayan Romanların yaşadığı sorunlar ele alınmış, paydaş görüşmesi sonuçları irdelenmiş, ilgili kurumların görüşleri dinlenmiş, ele alınan sorunların çözümüne yönelik olarak ileriki dönemlerde neler yapılması gerektiği hakkında çeşitli görüşler belirtilmiştir. Tespit edilen diğer bulgular ve önerilen çözüm yolları şu şekildedir:

- ✓ Roman istihdamı; Romanların ekonomik olarak güçlenmesi kendileri için önemli olduğu kadar sosyoekonomik kalkınma açısından da vazgeçilmez bir olgudur.
- ✓ Çalışma hayatına katılan Romanların toplumsal olgular ve işi arasında yaşadığı rol çatışmasına değinilecek toplumun diğer kesimlerinden alacakları desteğin önemi vurgulanmıştır. Özellikle bölgede Romanlara ilişkin geleneksel bakış açılarının Roman istihdamının artırılması yönünde ciddi bir engel oluşturduğu saptaması üzerinde durularak konuya ilişkin çeşitli farkındalık ve eğitim çalışmalarının yürütölmesi gerektiği belirtilmiştir.
- ✓ Son 20 yılda Kocaeli merkezine doğru dalgalar halinde yaşanan göç olgusunun Romanlar üzerinde yarattığı etkilerin araştırılması gereği üzerinde durulmuştur.

Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir

- ✓ Roman mesleği olarak adlandırılan alanlarda bölgedeki iş olanaklarının azlığının yarattığı meslek sahibi işsizlik olgusuna değinilmiştir.
- ✓ İşverenlerin Romanlara karşı geleneksel bakış açılarından uzaklaşamadıkları, kayıtdışı istihdamın yaygın olduğu saptaması üzerinde durularak bu durumun Roman istihdamına yönelik olumsuz etkileri vurgulanmıştır.
- ✓ İŞKUR tarafından Romanlara yönelik düzenlenen mesleki eğitimlerin beklenen olumlu etkileri sağlayamadığı belirtilmiştir. Bunun üzerine iş hayatında geçerli olabilecek eğitim alternatiflerinin belirlenerek, eğitime katılanların izlenmesi, verimsizliğin nedenlerinin belirlenerek yeniden tasarlanması önerileri geliştirilmiştir.
- ✓ Romanların aktif çalışma hayatında yer alabilmeleri için geleneksel mesleklerini sürdürebilecekleri esnek çalışma modellerinin özellikle bölgesel düzeyde geliştirilmesi gereği üzerinde durulmuştur.
- ✓ Roman çalışanların diğer çalışanlara göre benzer pozisyonlarda daha düşük ücretlerle çalışmak zorunda kalması nedeniyle çalışma hayatından çekildiklerine dikkat çekilmiştir.
- ✓ İŞKUR'un iş ve işçi arayan tarafları buluşturmada daha etkin bir rol üstlenmesi üzerinde durulmuştur.
- ✓ Çalışma hayatında yer alacak Roman kadınlarının geleneksel sorumluluklarını yerine getirmesini kolaylaştırıcı bazı hizmetlerin (Kreş, yaşlı bakım olanakları gibi) yetersizliği üzerinde durularak bu alanda çalışmaların hızlandırılması gerektiği belirtilmiştir.
- ✓ Girişimciliğin özendirilmesi amacıyla KOSGEB Kocaeli İl Müdürlüğü ve Kocaeli Ticaret Odası'nın Romanlara yönelik bürokratik engelleri kaldırarak özendirici tedbirler alınmasına yardımcı olması gerektiği vurgulanmıştır.

İNSAN KAYNAKLARININ
GELİŞTİRİLMESİ
PROGRAM OTORİTESİ

T.C. ÇALIŞMA VE
SOSYAL GÜVENLİK
BAKANLIğI

Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir

7.2 Çalıştay Sonuç Raporu

Düzenlenen çalıştayda Romanların işgücüne katılımda temel sorun olan eğitim eksikliğinin ve toplumsal önyargıların üzerinde durulmuştur. Sonrasında iş, meslek ve istihdam olanakları tartışılarak çözüm önerileri geliştirilmiştir.

7.2.1 Eğitim Sorunları ve Politikaları

Sorun 1: Anne babanın eğitim eksikliği ve eğitime karşı olan ilgisizliği.

Çözüm Önerisi: Anne baba eğitimi için seminerler düzenlenmesi, eğitimin önemi hakkında bilgilendirme çalışmaları yapılması.

Sorun 2: Eğitim desteği ihtiyacı.

Çözüm Önerisi: Eğitim gören çocuklara burs sağlayıcı mekanizmaların geliştirilmesi.

Sorun 3: Eğitim-Öğretim sürecinde Roman çocukların karşılaştığı önyargıların varlığı.

Çözüm Önerisi: Roman kökenli öğrencilere sahip olan okul yönetimi ve öğretmenlerinin hassasiyetlerinin artırılması ve kültürler arası seminerleri düzenlenmesi.

Sorun 4: Roman çocukların kılık kıyafet eksikliği

Çözüm Önerisi: Giysi ihtiyacı olan çocukların tespit edilerek gerekli yardım ve destekleyici unsurların geliştirilmesi

Sorun 5: Olumsuz çevre koşulları ve edinilen kötü alışkanlıklar

Çözüm Önerisi: Sosyalleşme ortamlarının ve faaliyetlerinin artırılması.

Sorun 6: Erken yaşta iş yaşamına katılım.

Çözüm Önerisi: Öğretmenler, muhtarlıklar ve diğer kamu görevlileri aracılığı ile sosyal destekleyici öneriler geliştirilmesi.

Sorun 7: Erken yaş evlilikleri ve çocuk gelinler.

Çözüm Önerisi: Bilinçlendirici ve yönlendirici çalışmalar yapılması ve önleyici projeler üretilmesi.

7.2.2 İş, Meslek ve İstihdam Olanakları

Sorun 1: Mesleki eğitim eksikliği.

Çözüm Önerisi: İş garantili projelerin artırılması. Mesleki eğitimlerin ücretsiz sağlanması. İş-Kur ve Roman dernekleri arasında işbirliği geliştirilmesi.

Sorun 2: Girişimcilik eğitimi ihtiyacı.

Çözüm Önerisi: Kendi işini yapmak isteyenlere projeler geliştirilmesi ve girişim desteklerinin esnek tutulması.

Sorun 3: Düzenli iş algısı oluşturmak.

Çözüm Önerisi: Ailelerle birlikte düzenli iş ve mesleklerin öneminin projelendirilmesi. Düzenli iş ve gelire sahip olan Roman vatandaşların örneklendirilmesi.

Sorun 4: İş yaşamında karşılaşılan önyargı sorunu.

Çözüm Önerisi: Romanların istihdamı noktasında önyargı oluşturan huşuların ortadan kaldırılması

Sorun 5: Geleneksel Roman iş ve mesleklerinin desteklenmemesi.

İNSAN KAYNAKLARININ
GELİŞTİRİLMESİ
PROGRAM OTORİTESİ

T.C. ÇALIŞMA VE
SOSYAL GÜVENLİK
BAKANLIğI

Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir

Çözüm Önerisi: Kentsel mekânlarda devamlılık sorunu yaşıyan iş ve mesleklerin desteklenmesi ve projelendirilmesi.

Sorun 6: Sosyal yardımların iş hayatına katılımı azaltması.

Çözüm Önerisi: Mesleki eğitim almış ve istihdam olanağı sağlanmış ailelere verilen yardımların yeniden değerlendirilmesi ve konu ile ilgili ihtiyaç sahibi ailelerin tespitlerin sağlıklı gerçekleştirilmesi.

Sorun 7: Roman kadınlarının çalışma yaşamına sınırlı katılımı.

Çözüm Önerisi: Roman kadınlarının çalışabileceği, terzilik, kuaförlük, ev temizliği, çeyiz hazırlama ve dekorasyon işlerinde kurslar açılması ve projelendirme yapılması.

8. GZFT ANALİZİ

8.1 Güçlü Yanlar

- Kurumsal altyapı, motivasyon ve istek,
- Ülkede yaşanan demokratikleşme ve kalkınma süreci,
- Ortak karar alma kültürünün yaygınlığı,
- Yerel yönetimlerin artan hassasiyeti,
- İşbirliği imkânları,
- Farkındalık ve proje üretme kapasitesi,
- Yerel, ulusal ve uluslararası ölçekli sorumluluk algısı,
- Aidiyet hissi ve gelecek projeksiyonlarının varlığı,
- İnsan merkezli politikalar.

8.2 Zayıf Yanlar

- Ötekilik reflekslerinin yaygınlığı,
- Vatandaşlık algısı ve aidiyette karşılaşılan sorunlar,
- Toplum tarafından yeterince tanınmama,
- Kapalı bir iç örgütlenmeye sahip olunması,
- Sosyal sistemle kurulan sınırlı iletişim,
- Kamu hizmetlerine ulaşamama riski,
- Düşük eğitim seviyesi,
- Yüksek işsizlik oranı,
- Sağlık sorunları,

İNSAN KAYNAKLARININ
GELİŞTİRİLMESİ
PROGRAM OTORİTESİ

T.C. ÇALIŞMA VE
SOSYAL GÜVENLİK
BAKANLIğI

Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir

- Erken yaş evlilikleri,
- Güvenlik ihtiyacı ve hukuki sorunlar,
- Yoksulluk,
- Fiziki yaşam alanı ve konut ihtiyacı,
- Kendisini dönüştüremeyen mahalleler,
- Sosyal doku araştırmalarının yetersizliği,
- Bilimsel araştırmaların azlığı,
- Veri tabanı eksikliğidir.

8.3 Fırsatlar

- Roman örgütlerinin varlığı,
- Demokratik katılım isteği,
- Sorunlar karşısında sorumluluk alma ve işbirliği,
- İstikrar süreci ve artan kolaylaştırıcılar,
- Sivil ve kamu kuruluşlarının desteği ve ortak projeler,
- Kamu hizmetlerindeki yenileşme ve dönüşüm,
- Yerinden yönetim hizmetlerinin artışı,
- Kentlerin rekabetçi potansiyellerinin artmasına ve büyük çaplı yatırımların önündeki risklerin azaltılmasına katkıda bulunabilme,
- Sosyal ve kültürel yapı ile ekonomik yapı arasındaki uyumsuzluğın azaltılması ve ekonomik büyümenin önündeki sosyokültürel engellerin azaltılması,
- Sosyal dışlanmayla mücadelede bireysel ve kurumsal kapasitelerin artırılmasına destek sağlama,
- Bilişim, teknoloji ve iletişim olanaklarındaki gelişmeler ve farkındalıktır.

8.4 Tehditler

- Roman vatandaşların değişime gösterebileceği direnç,
- Değişimde rol alacak kişi, kurum ve aktör tercihindeki uygulamalar,
- Farklı kültür ve kimliklerin üretebileceği biz duyguları ve aidiyet çatışmaları,
- Toplumsal önyargıların varlığını devam ettirmesi,
- Sınırlı kamuoyu desteği,
- Maddi kısıtlar,

Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir

- Yerel ve ulusal ölçekli sahiplenilmeme durumu,
- Somut proje ve iyileştirmelerin gerçekleşmemesi ve rant kaygısı,
- Değişim ve iyileştirme çabalarını, farklı amaçlı eleştirebilecek yapıların varlığıdır.

9. BÖLGEDEKİ ROMANLARIN İSTİHDAM EDİLEBİLİRLİKLERİNİ ARTIRMAK İÇİN ÖNERİLEN STRATEJİLER

Araştırma sonuçları derlendiğinde bölgede yaşayan Romanların temel sorununun tüm dünyada olduğu gibi dışlanma ve ayrımcılık olduğu görülmektedir. Doğumundan itibaren ayrımcılığa maruz kalan Roman bireyler sosyal yaşantılarında, eğitim hayatlarında, iş alanlarında ve diğer gündelik işlerinde dışlanmaya maruz kalmaktadır. Dışlanma terimi genel olarak alt sınıf, yoksulluk, eşitsizlik, yabancılaşma, irtibatsızlık, marjinallik, bütünleşememe gibi kavramları çağrıştırmaktadır. Dışlanma bireyin, onu toplumsal hayata bağlayan ve onun bir toplum üyesi olmasını sağlayan ihtiyaçlarının yeterince karşılanmamasıdır. Bu ihtiyaçlardan bütün olarak kültürel, sosyal, ekonomik ve politik alanlardaki ihtiyaçlarının herhangi birinin karşılanamaması, bireyin bu alanlarda topluma katılmasına engel olmaktadır. Ekonomik dışlanma toplumsal hayata ekonomik imkânsızlıklardan dolayı katılmayı engelleyeceğinden siyasi ve kültürel dışlanmaya neden olabilmektedir. Ekonomik dışlanma ise yoksulluğu, hizmetlerden dışlanmayı ve toplumsal ilişkilerden dışlanmayı beraberinde getirmektedir. Romanlar genel itibariyle birilerinin emri altında çalışmayı sevmediklerini ancak çalışmak zorunda olduklarını ifade etmektedir. Dolayısıyla günlük, sürekli olmayan, esnek zamanlı, nitelikli iş gücü gerektirmeyen işleri yapmaktadırlar. Yaptıkları işler kültürel olarak ayakta kalabilmelerini sağlamıştır. Yüzyıllar boyunca kendi kültürel mesleklerini sürdüren Romanlar yerleşik hayata geçişle birlikte kentin sorunlarıyla yüzleşmeye başlamıştır. Günümüzün gelişen teknolojisi ve bilişim çağı Romanların geleneksel mesleklerini silinme noktasına getirmiştir. Özellikle eğitimsiz ve belli bir meslekten yoksun olup çok küçük yaşta aile sorumluluğunu üstlenmeleri onları gündelik işlerde aranan ucuz iş gücü pozisyonuna itmıştır. Romanlar ekonomik dışlanmanın yanı sıra sosyal dışlanmayı da fazlasıyla yaşamaktadır. Romanlar bu bağlamda;

- Hizmetlerden,
- Toplumsal ilişkilerden,
- Eğitimden,
- Sosyal ilişkilerden,
- Mekânlardan dışlanmaktadır.

Kocaeli'nde yaşayan Romanlar için mevcut durum yukarıda anlatılan genel durumdan farklı değildir. Dışlanmanın doğal sonucu olarak izole edilmiş mahallelerde bir arada yaşayan Romanlar toplumsal ilişkilerden uzak kalmakta ve hizmetlerden yeteri ölçüde yararlanamamaktadır. Bu duruma ek olarak gelişmiş sanayisi ile vasıflı işgücü ihtiyacı içeren Kocaeli ekonomisi Romanların istenilen vasıflara sahip olmamasından dolayı istihdam noktasında Romanların ihtiyaçlarını yeterli düzeyde karşılayamamaktadır.

Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir

Yürütölen araştırma çalışmasında elde edilen veriler doğrultusunda Kocaeli'nde yaşayan Romanların İstihdam Edilebilirliklerinin artırılması için yürütölmeye gereken çalışmalar eğitim ve istihdam başlığı altında toplanmıştır.

9.1 Eğitim

Araştırma çalışması kapsamında gerçekleştirilen paydaş görüşmeleri çalıştayda elde edilen bilgiler bölgedeki Roman çocukların eğitim imkânlarının kısıtlı olduğunu ve eğitime devamlılıklarının düşük olduğunu gözler önüne sermiştir. İstihdam edilmenin en önemli koşullarından olan eğitimin bölgedeki Romanlar arasında yaygınlaştırılmasının gerekliliği dikkate alınarak eğitim ile ilgili çalışmalar yürütölmeye gerekmektedir. Bölgedeki Roman çocukların eğitim olanaklarından yeterince yararlanamadığı, eğitim olanaklarına erişimin düşük olduğu, erken terklerin ve devamsızlığın yüksek olduğu görölmektedir. Eğitim faaliyetlerine ilgi duymayan ve okulla kurulması gereken bağı oluşturamamış Roman çocuklar yetişkin olduklarında gerek toplumsal hayata uyum sağlama gerekse iş piyasasına giriş imkanına sahip olma gibi hususlarda önemli güçlükler yaşamakta olup bu durum yoksulluk döngüsünü tetikleyen önemli bir mekanizma olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bölgedeki Roman çocukların okulla bağlarının kopmasının ve eğitimlerini uygun koşullarda devam ettirememelerinin nedenleri arasında belki de en önemlisinin velilerin karşı karşıya kaldıkları sosyal ve ekonomik güçlükler olduğu görölmektedir. Bölgedeki Roman aileler geleceğe güven duymamakta ve çocukların eğitime devam etmelerini uzun ve sonu belirsiz bir yatırım olarak görmektedirler.

Türkiye'de okula kayıt prosedürü Merkezi Nüfus İdare Sistemine (MERNİS) göre, ikamete dayalı bir şekilde ve otomatik olarak gerçekleştirilmektedir. Sınıflar arasında öğrenci dağılımı ise genellikle okul yönetimlerinin kararı çerçevesinde ve daha çok akademik başarı düzeyi temelinde ele alınmaktadır. Bu nedenle okullarda öğrenci dağılımında ayrımcılık mümkün olmamaktadır. Ancak farklı sebeplerle bölgedeki Roman çocuklarının diğer çocuklardan farklı sınıflarda ya da ortamlarda eğitimlerine devam ettikleri ya da kendi aralarında kapalı gruplar oluşturdukları görölebilmektedir. Eğitim konusunda yaşanan ve bölgedeki Roman çocukları okula devam etmekten alıkoyan önemli sorunlardan biri uygulamada görölen ayrımcılık algısı ve buna yönelik şikâyetlerdir.

Sonuç olarak bölgedeki bazı Roman çocuklar ailesi eğitim masrafını karşılayamadığı veya çalışarak ailesine destek olmak zorunda olduğu için eğitimine devam edememekte, okula devam eden çocukların bir bölümü ise sosyal dışlanmayla karşı karşıya olduklarını düşündüğu için eğitimden kopmaktadır.

Eğitimde Stratejik Amaç

Bölgedeki Roman çocuklar için eğitimde eşit fırsatlara ve kaliteli eğitim hizmetlerine erişimin ve Roman gençlerin en az zorunlu eğitimlerini başarıyla tamamlamalarının sağlanmasıdır.

İNSAN KAYNAKLARININ
GELİŞTİRİLMESİ
PROGRAM OTORİTESİ

Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir

Stratejik Hedefler

-Zorunlu eğitim tđm aşamalarında okulu terk etme ve devamsızlık şeklinde kendini gđsteren eğitimden kopuşlar engellenecek ve daha önce çeşitli nedenlerle eğitimi yarıda bırakmış zorda kalmış kişilerin/gençlerin eğitimlerine devam etmeleri için çalışmalar yđrđtđlmelidir.

-Bđlgedeki Roman ailelerin eğitimin sosyal ve ekonomik faydaları ile eğitime yđnelik sosyal yardımlara dair bilgi dđzeyinin artırılması için yerel kurumlar ve sivil toplum örgđtleri işbirliğinde bulunmalıdır.

-Bđlgedeki Roman veli ve öğrencilerin okul, öğretmen ve akranları ile sosyal bağlarının gđçlendirilmesi sağlanmalıdır.

9.2 İstihdam

Bđlgedeki Roman vatandaşların işgücü piyasasındaki durumlarına ilişkin net veriler bulunmamaktadır. Ancak yapılan araştırma çalışmaları bđlgedeki Romanların geleneksel hale gelmiş müzisyenlik, demircilik, kalaycılık, sepetçilik, elekçilik, hasırcılık, çiçekçilik bohçacılık gibi işlerle meşgul olduğunu gđstermektedir. Ayrıca bđlgedeki Romanlar arasında şoförlük mesleği de yaygın olarak icra edilmektedir. Ancak Romanların geleneksel meslekleri Kocaeli gibi sanayinin gelişmiş olduğu bir bđlgede yeterli gelir yaratmamakta ve piyasa oluşturılmaktan uzak bir nitelik taşımaktadır. Bu doğrultuda bđlgedeki Romanların geleneksel olarak icra ettikleri mesleklerini sürdürmelerinin desteklenmesinin yanı sıra yeni iş alanları oluşturmak amacıyla mesleki eğitim programlarının dđzenlenmesi ve bu programlara katılımlarının sağlanması önem arz etmektedir.

İstihdamda Stratejik Amaç

Bđlgedeki Romanların işgücü piyasasına girişlerinin kolaylaştırılması, nitelikli ve güvenceli işlerde istihdamlarının artırılmasıdır.

Stratejik Hedefler

-Bđlgedeki Romanların işgücü piyasasının talep ettiği niteliklere kavuşması gerekmektedir.

-Mesleki niteliklerin ve becerilerin geliştirilmesi ve işgücü piyasasında eşit fırsatların sağlanması amacıyla işverenler, sivil toplum örgđtleri, kamu kurumları, özel sektör temsilcileri ve diğer paydaşlar arasında işbirliği geliştirilmelidir.

-Girişimciliğin teşvik edilmesi amacıyla girişimcilik eğitim programları ve mikro kredi gibi finansal araçlar yoluyla Romanlara destek verilmeli ve daha fazla işyerinin açılması sağlanmalıdır.

Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir

-Romanlar arasında yaygın olan çocuk işçiliğini önlemek ve çocukları/gençleri eğitime ve bilgilerini, kabiliyetlerini geliştirecek etkinliklere yönlendirmek üzere gereken tedbirler alınmalıdır.

-İşgücüne katılım oranları düşük olan Roman kadınların işgücüne katılımlarını artırmak için mesleki eğitim kursları düzenlenmelidir.

-Romanların geleneksel mesleklerinin nitelikli hale getirilmesi ve piyasa oluşturulabilmesi için eğitim faaliyetleri düzenlenmelidir.

-Bölgedeki Romanlar iş hayatında dışlanmadan ve ayrımcılık ile karşı karşıya kaldıklarını belirtmektedir. Bu nedenle Romanlara karşı bölgede var olan önyargıların ortadan kaldırılması için bilinçlendirme faaliyetleri yürütülmelidir.

9.3 Sonuç

Dünyada meydana gelen ekonomik ve teknolojik değişimler toplumsal hayatı doğrudan etkilemektedir. Yoksulluk dünyanın her yerinde farklı şekillerde hissedilen önemli bir toplumsal sorundur. Tarımda yeni çıkan teknolojik gelişmeler kırsaldan kente göçü hızlandırarak kente gelen çoğunlukla vasıfsız kitlelerin istihdamında sorunlar yaşanmaktadır. Bunun yanında vasıfları olmayan Romanların da iş bulma olanakları giderek azalmaktadır. Vasıfsız olmalarına ek olarak tarh boyunca süregelen dışlanma ve ayrımcılık politikaları Romanların işgücünde aktif olarak yer almalarını daha da zorlaştırmaktadır. Küresel rekabetin tüm dünyayı etkisi altına aldığı günümüz ekonomik koşullarında kentte yaşayan vasıfsızların en büyük sorunu işsizliktir. Kentlerde ağırlık kazanan sanayi sektörünün aradığı eğitimli, nitelikli ve kalifiye olamayış, kentteki gelirden yeterli şekilde pay almayı güçleştirmektedir. Bunun akabinde sermayeden yoksun olma durumu bireylerin kendi işini kurma olanaklarını da engellemektedir. Gerekli sermayeye sahip olamayan bölgedeki Romanlar için de bu durum geçerlidir. Bu nedenle günümüzde yerleşik hayata geçmiş Romanlar hayatlarını idame ettirebilmek için nitelik ve eğitim gerektirmeyen enformel sektörlerde çalışmaya yatkın hale gelmiştir. Bu mesleklerin sağladığı gelir düzeyinin kabul görmüş asgari geçim standartlarının altında olması Roman ailelerin birçok temel ihtiyaçtan yoksun kalmalarına neden olmaktadır.

Romanlar günümüzdeki ekonomik düzenin yarattığı kentlilik sorunları içinde her geçen gün daha fazla sorunla mücadele etmek zorunda kalmaktadır. Bu durumdan kurtulmak için üretilebilecek politikaların başında yeni nesilleri korumak üzere eğitime önem vermek gelmektedir. Okul yaşındaki Roman çocuklar eğitim hayatlarından mahrum bırakılmayarak kendilerini geliştirmeleri noktasında desteklenmelidir. Roman çocuklar/gençler erken yaşta yapılan evliliklerden vazgeçirilmeli, evli olanlara aile planlaması eğitimi verilmelidir. İleri yaşlarında olan Romanlar için alternatif eğitim yöntemleri araştırılmalı, önce okur-yazar olmaları sağlanmalı, mesleki eğitimlerden geçirilerek daha kalifiye hale getirilmelidirler.

İNSAN KAYNAKLARININ
GELİŞTİRİLMESİ
PROGRAM OTORİTESİ

T.C. ÇALIŞMA VE
SOSYAL GÜVENLİK
BAKANLIğI

Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir

Bölgedeki Romanların istihdam oranlarının artırılması için kamu kurumları ile sivil toplum örgütleri ortak çalışmalar yürütmelidir. Romanların kalifiye olmaları sağlanmalı ve ekonomik durumları güçlendirilmelidir. Romanlara işverenlerin beklentilerini karşılamaları için iş ahlakı ile ilgili eğitimler verilerek bilinçlenmeleri sağlanmalıdır. İşlerinde devamlı olmaları için gerekli danışmanlık sağlanmalı, sürekli işlerde çalışanlar örneklendirilerek model oluşturulmalıdır. Bölgedeki Roman aileler için model oluşturabilecek, kendileri içinden görece daha iyi koşullarda yaşayan kişiler Romanlarla buluşturulmalı, başarı örnekleri kendilerine gösterilmelidir. Romanların koşulları ile ilgili düzenlemelere ayak uydurmaları sağlanarak hem kentin hem de kendilerinin yarattığı yoksul olma durumundan çıkarılmalıdır.

Romanlar kendilerine yönelik geliştirilmesi öngörülen çalışmalara ayak uydurarak yıllardan beri süregelen dışlanma ve ayrımcılık politikalarına karşı güçlendirilmelidir. Toplumun Romanlarla yaşama dürtüsünün artırılmasını ve Romanların kişisel beceri ve kabiliyetlerini artıracak çalışmaların uygulanması ile Kocaeli'nde yaşayan Romanların istihdam edilebilirliklerinin artırılması mümkün olacaktır.

Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir

KAYNAKÇA

- Akkan, B. E., Deniz M. B., Ertan, M. (2011). Sosyal Dışlanmanın Roman Halleri. İstanbul
- Alpman, N. (2003). Başka Dünyanın İnsanları: Çingener. İstanbul
- Arayıcı, A. (2008). Avrupa'nın Vatansızları Çingener. İstanbul.
- Arayıcı, A. (1993). Çingener: Ülkesiz Bir Halk. İstanbul
- Bayraktar, Ö. (2008). Çingener: Başka Dünyanın İnsanları. İstanbul
- Erdoğan Aras, F. (2009). Etnik (Çingene) İşgücünün Enformel İşgücü Piyasasına Katılım Biçimleri ve Bu Süreçte Etkili Olan Faktörler: İstanbul (Cankurtaran) ve Edirne (Menzilahr) Örnekleri. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. S. 75-100.
- Eş, M.-Güloğlu T. (2012). Bilgi Toplumuna Geçişte Kentleşme ve Kentsel Yoksulluk: İstanbul Örneği.
- Fraser, N and Honneth, A. (2003). *Redistribution or Recognition?. A Political-Philosophical Exchange*. Translated by Joel Golb, James Ingram and Christiane Wilke. London: Verso.
- Fraser, A. (1992), The Gypsies, Peoples of Europe Series. *Oxford, Basil Blackwell*. S. 113-122.
- Gramsci, A. (1971). *Selections from the Prison Notebooks of Antonio Gramsci*. Edited and Translated by Quintin Hoare and Geoffrey Nowell Smith. New York: International Publishers.
- Göncüoğlu, S. F., Yavuztürk Ş. P. (2007). Sulukule ve Çingeneri. İstanbul
- Kolukırık, S. (2011). Geçmişin Aynasında Lozan Çingeneri: Göç, Hatıra ve Deneyimler. İstanbul.
- Oral, O. (1995). Çingener. *Tarih ve Toplum Dergisi*. S. 272-297.
- Önen, S. (2014). Çingenerin Sosyal haklara Erişimindeki Zorluklar: Roman ve Dom Toplulukları Karşılaştırması. Ankara
- Özkan, A. R. (2000). Türkiye Çingeneri. Ankara
- Trakya Kalkınma Ajansı (2013). Avrupa Birliği Roman Politikaları.
- Turan, D. (2009). Yoksulluk ve Kimlik Kılışeleri Arasında Sulukule Mücadelesi. İstanbul

Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir

Ünalđı, H. (2012). Türkiye’de Yaşayan Kültürel Bir Farklılık: Çingeneler. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*. Sayı 1, Bölüm 1.

Young, I. M. (1990). *Justice and the Politics of Difference*. Princeton, N. J.: Princeton University Press.

Young, I. M. (March-April 1997). Unruly Categories: A Critique of Nancy Fraser’s Dual Systems Theory. *New Left Review*, 1, 222, 147-160.

Yükselsin, İ. Y. (2009). Satılık Havalarda: Batı Türkiye Roman Topluluklarında Bir Müziksel Zanaatkarlık Biçimi Olarak Çalgıcılık. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Volume 2.

Wood, E. M. (1995). *Democracy Against Capitalism: Renewing Historical Materialism*. Cambridge: Cambridge University Press.

Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir

EKLER

Paydaş Ziyareti Soruları

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Avrupa Birliği Koordinasyon Dairesi Başkanlığı Dezavantajlı Kişilerin Sosyal Entegrasyonu İle İstihdam Edilebilirliklerinin Geliştirilmesi Hibe Programı

Romanlar Federasyonu/Roman İstihdam ve Mesleki Danışmanlık Ağı (ROMDA) Projesi

Paydaş Ziyareti Soruları

Tarih:

Görüşmeyi Gerçekleştiren Kişinin Adı/Soyadı	
Görüşülen Kurum	
Görüşülen Yetkilinin Adı/Soyadı	
Kurumdaki Görevi	
Telefon Numarası	
E-Mail Adresi	
Belge Numarası	

Bu çalışma Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Avrupa Birliği Koordinasyon Dairesi Başkanlığının yürüttüğü Dezavantajlı Kişilerin Sosyal Entegrasyonu İle İstihdam Edilebilirliklerinin Geliştirilmesi Hibe Programı kapsamında Romanlar Federasyonu tarafından yürütölen TRH4.1.ISEDP/P-03/1932 referans numaralı Roman İstihdam ve Mesleki Danışmanlık Ağı (ROMDA) Projesi çerçevesinde hazırlanmıştır.

1-Kurum olarak daha önce Romanlar ile işbirliği geçmişiniz var mıdır? Varsa lütfen belirtiniz.

2-Romanların kurumunuzun hizmetlerinden yararlanma oranı nedir?

İNSAN KAYNAKLARININ
GELİşTİRİLMESİ
PROGRAM OTORİTESİ

T.C. ÇALIşMA VE
SOSYAL GÜVENLİK
BAKANLIğI

Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir

3-Romanların kurumunuzun hizmetlerinden yararlanma oranının yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?

4-Romanların kurumunuzun hizmetlerinden yararlanma oranının artması için neler yapılabileceğini düşünüyorsunuz?

5-Kurum olarak Romanların istihdam sorunu yaşıadığını düşünüyor musunuz?

6-Romanların istihdam sorunu yaşıadığını düşünüyorsanız size göre bunun nedeni/nedenleri nedir?

7-Sizce Romanların istihdam oranlarının artırılması için ne tür çalışmalar yürütülmelidir?

8-Kurumunuzda Roman personel istihdam ediyor musunuz?

9-Bölgede Romanların değerlerine uygun iş imkânlarının olduğunu düşünüyor musunuz?

İNSAN KAYNAKLARININ
GELİŞTİRİLMESİ
PROGRAM OTORİTESİ

T.C. ÇALIŞMA VE
SOSYAL GÜVENLİK
BAKANLIğI

Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir

10-Sizce bölgede Romanların değerlerine uygun iş imkânları yaratılabilmesi için ne tür çalışmalar yürütülmelidir?

İmza

İNSAN KAYNAKLARININ
GELİşTİRİLMESİ
PROGRAM OTORİTESİ

ÇSGB
T.C. ÇALIşMA VE
SOSYAL GÜVENLİK
BAKANLIğI